

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1973 | ΑΡΙΘ. 6

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α' ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

3. Ἐπιθυμῶ ἐν κατακλιῦδι καὶ τοῦτο νὰ εἶπω. Ὡνόμασα «ἐρμηνευτικὴν ἀπλοῦστευσιν» τὴν ἀπόδοσιν τοῦ νοήματος τοῦ ἱεροῦ κειμένου, μάλιστα δὲ διὰ γλώσσης ἀπλῆς μὲν, ἀλλὰ μὴ κατολισθαινούσης εἰς ἀκρότητα, τῇ δ' ἐπὶ δεξιᾷ, τῇ δ' ἐπ' ἀριστερᾷ, ἵνα καθ' Ὁμηρον εἶπω. Σκοπός μου ἦτο καὶ εἶναι οὐχὶ ἡ μορφὴ γλώσσης, ἀλλ' ἡ διαπίστωσις τοῦ ὀρθοῦ νοήματος τοῦ ἱεροῦ κειμένου καὶ ἡ εὐχερῆς κατανόησις τούτου ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν, ἀκόμη καὶ τῆς στοιχειώδους ἐνίων μορφώσεως. Ἐκ τούτου ἐλπίζομεν νὰ συγχωρηθῇ ἡμῖν ἡ ἔστιν ὅτε διαπλάτυνσις ἐν τῇ ἀπλουστεύσει τοῦ ἱεροῦ κειμένου, διὰ πλείονων πολλάκις κατανοουμένων λέξεων καὶ φράσεων, χάριν τῶν πολλῶν. Ἐπίσης συγχωρητέα ἔστω καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν χρῆσις ἐνίοτε μικτῆς γλώσσης, ἔχουσα ὑπὲρ αὐτῆς τὸ ἐμφανὲς καὶ ζωηρὸν τῆς ἐκφράσεως. Ὡς λέγει καὶ ὁ μ. Βασίλειος: «Ἄλλ' ἡμεῖς, μὲν, ὧ θαυμάσιε, Μωσεῖ καὶ Ἠλίᾳ καὶ τοῖς οὕτω μακαρίοις ἀνδράσι σύνεσμεν ἐκ τῆς βαρβάρου φωνῆς διαλεγόμενοις ἡμῖν τὰ ἑαυτῶν, καὶ τὰ παρ' ἐκείνων φθεγγόμεθα, νοῦν μὲν ἀληθῆ, λέξις δὲ ἀμαθῆ, ὡς αὐτὰ δηλοῦν καὶ «πολλὰ γὰρ περισκεψάμενος οὐδὲν εὖρον ἀσθενείας ὑπόδειγμα· ὥστε τοὺς τὰς ὑπερβολὰς τῶν λόγων ἐπιζητοῦντας ἐνταῦθά σε μᾶλλον ἄγονται τῆς δυνάμεως, οὕτω δυνηθέντα ταῖς παιδιαῖς πρὸς ἡμᾶς καταβῆναι ἢ εἰ τὸν βάρβαρον ἤγες ὑπὲρ τὸν Ἄθω πλέοντα» (Μ. Βασιλ. ἐπιστ. 339. Λιβανίω παρὰ Migne, PG 32,1084. Πρβλ. Κ. Μόνη

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

«Υιοὶ φωτός».

Τό εὐσεβὲς Γένος μας ἄγει διπλῆν ἑορτὴν κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου: τὸν Ἐδαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας. Ἡ θρησκευτικὴ ἑορτὴ εἶναι συνφασμένη μετὰ τὴν ἐθνικὴν. Τὰ δὲ νοήματά των ἐμφανίζονται παράλληλα. Ὡς ὁ Ἀρχάγγελος ἐδηγγερίσθη εἰς τὴν Θεόπαιδα τὴν λυτρώσειν τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτω, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐγένετο καὶ ὁ εδαγγελισμὸς τῆς λυτρώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς μαζοταίωνος δουλείας. Ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς ἱερός μνήμης μεταρσιώνει τὰς ψυχὰς μας ὡς χριστιανῶν καὶ Ἑλλήνων καὶ μᾶς ἐμπνέει ἐγνωμοσύνην πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Θεόν, τὸν ἐλευθερώσαντα ἡμᾶς ἐκ τῆς διπλῆς δουλείας. Ἀλλὰ καὶ μᾶς προβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν, ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ τέκνα τῆς αἰωνίου Ἑλλάδος, νὰ ἀντλῶμεν πάντοτε ἐμπνευσιν ἀπὸ τὰ ζωοποιὰ νάματα τῆς ὀρθοδόξου Παραδόσεως, ὥστε, διὰ βίου ἀνταξίου αὐτῆς, νὰ εἴμεθα καὶ νὰ μένωμεν, κατὰ τὸ ὥραϊον τροπᾶριον τῆς ἡμέρας, ὄντως «υιοὶ φωτός».

Μία ἐπέτειος.

Συνεπληρώθη τὸν παρελθόντα μῆνα μία τριακονταετία ἀπὸ

Ἡ γλῶσσα τῶν Πατέρων καὶ Ἐκκλησ. Συγγραφέων. Ἀθῆναι 1970, σ. 12-13). Ἐπομένως ἐνδιαφέρει τοὺς χριστιανοὺς περισσότερο «οὐχὶ ἡ λέξις», ἀλλὰ τὸ ἐγκρυπτόμενον «νόημα», ὅτε μὲν ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον, ὅτε δὲ ἐπὶ τὸ δυσνοητότερον ἐκφραζόμενον, μάλιστα δὲ ἐν κειμένοις ἱεροῖς καὶ μυστικοῖς, ἀπροσπελάστοις τοῖς μὴ μεμνημένοις! Τὰ λεξιλογικὰ ραμφίσματα ἀφίεμεν τοῖς φιλόλογοις, οἷς καύχημα αἰ «λέξεις»! Τοῖς θεολόγοις ἀρκεῖ ἡ περισσότερο ἐμφαντικὴ χρῆσις «λέξεων» ἀναλόγως γλώσσης, ἀπλῆς ἢ καθαρᾶς, πρὸς μ ὕ η σ ι ν τοῦ ἀναγνώστου εἰς ἀποδοχὴν τοῦ κεκρυμμένου νοήματος θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διδαχῆς. Τοῖς φιλόλογοις λοιπὸν τὰ «φιλολογούμενα», τοῖς δὲ θεολόγοις τὰ «θ ε ο λ ο γ ο ὑ μ ε ν α»!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ π. Γεωργίου Σπ. Μακροῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα ἐγγάμων ἐφημερίου καί, γενικώτερον, ἐργά-
τον τοῦ μυστικοῦ Ἀμπελώνος τοῦ Κυρίου. Γεννηθεῖς καὶ ἐργα-
σθεῖς εἰς Πειραιᾶ, ἀνέπτυξε πλουσίαν ποιμαντικὴν δρασιν, θαν-
μαστὴν ἐκ πολλῶν ἀπόψεων. Τὸ ἔργον του ἦτο πρωτοποροεικὸν
εἰς ἀρκετοὺς τομεῖς καὶ ἀπετέλεσεν ἀφειθήριαν διὰ τὴν σημειωθεῖ-
σαν ἔκτοτε ἐκκλησιαστικὴν μας ἀναγέννησιν. Κληρικὸς παροι-
μιώδους ταπεινοφροσύνης καὶ ἔμπλεως φωτεινοῦ ζήλου, διεκοίθη
ὡς λειτουργός, ἱεροκλήρῳξ, ἐξομολόγος, κατηχητῆς καὶ πνευματι-
κὸς ὁδηγὸς τῆς νεότητος. Εἰς αὐτά, πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ
ἀξιόλογον συγγραφικὸν ἔργον του, ἀποτελούμενον ἀπὸ πλείαδα
βιβλίων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ὡς καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄρθρα
δημοσιευθέντα εἰς θρησκευτικὰ περιοδικά. Τὸ ὄνομά του σελα-
γίζει μὲ δροσερὰν λάμπην εἰς τὴν μνήμην τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ
βίος του ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέῃ τὸν ἐνοριακὸν μας Κλήρον. Ἱεροὶ
ἄνδρες ὡς ὁ μακαριστὸς π. Γεώργιος δὲν ὠφελοῦν μόνον τὴν ἐπο-
χὴν των. Φρονηματίζουσι καὶ τὰς ἐπομένας γενεάς.

Ἄς ἀνταποκριθοῦν πρῶτοι.

Εἰς τὴν («Ἐκκλησίαν») ἐδημοσιεύθη προσφάτως ἐκκλησιᾶς
τῆς Πανελληνίου Ἑνώσεως Ἐθελοντῶν Αἱμοδοτῶν («Ἡ Κοινο-
νικὴ Πρόνοια») πρὸς συμπαραστάσιν εἰς τὸ ἔργον της. Ἡ ἐκκλησιᾶς
αὐτὴ θὰ εὖρη ἀσφαλῶς ἀπήχησιν εἰς τὸν Ἐφημεριακὸν μας Κλή-
ρον. Πρῶτοι οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι φρσι-
κὸν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς αὐτήν. Ἡ ἐθελοντικὴ αἱμοδοσία εἶναι
μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας ἐκδηλώσεις ἐνεργοῦ ἀγάπης πρὸς τὸν πλη-
σίον καὶ εὐρίσκει τὰ κίνητρά της εἰς τὸ Ἐδαγγέλιον. Ὁ ἴδιος ὁ Κύ-
ριος ὑπῆρξεν ἐν τῇ κυριολεξίᾳ Αἱμοδότης, ὑπογράφας διὰ τοῦ Τι-
μίου Του Αἵματος τὴν περὶ ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον θεῖαν
διδασκαλίαν Του. Εἶναι λοιπὸν διὰ κάθε χριστιανὸν ποθητὴ πᾶσα
εὐκαιρία μιμνήσεως τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς προσφορᾶς αἵματος πρὸς
σωτηρίαν πασχόντων ἀδελφῶν μας. Ἄς ἀνταποκριθοῦν πρῶτοι οἱ
ἐφημεριοὶ μας εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐκκλησίαν. Μὲ τὸ παράδειγμά των καὶ
μὲ σχετικὴν διαφώτισιν καὶ προτροπὴν τοῦ ποιμνίου των.

Ὁ Μέγας Κανὼν.

Ὁ κατὰ τὴν Πέμπτην τῆς Ε' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν
παλλόμενος Μέγας Κανὼν, ἔργον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Κρή-
της, συνήθως δὲν συγκεντρώνει, ὡς θὰ ἔδει, πολλοὺς πιστοὺς εἰς
τοὺς ναοὺς. Καὶ ὁμως πρόκειται περὶ ἐνὸς ἀριστουργήματος τῆς

ὀρθοδόξου λειτουργικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἐκ τῶν ψυχοφελεστέρων Ἀκολουθιῶν. Ὅπως, τὸ κατανυκτικώτατον περιεχόμενον τοῦ Κανόνος τούτου ἐμπνέει μετάνοιαν καὶ ἀνάνηψιν. Ἐπιβάλλεται λοιπόν, ὅπως οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες ἐνημερώνουν ἐγκαιρῶς ἐπὶ τῆς ἀξίας του τοὺς πιστοὺς, ὥστε ἢ ἐκ τούτου ὠφέλεια νὰ ἐκτείνεται εἰς ὄλον ἐν περισσοτέρας ψυχάς.

Ἐγκαίριος νουθεσία.

Κατ' ἔτος, πολλοὶ χριστιανοὶ προσέρχονται εἰς τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα. Κατ' ἀναλογίαν, δὲν εἶναι ὀλίγοι καὶ οἱ διερχόμενοι ἀπὸ τὴν «στενὴν πύλην» τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας, προκαλουμένων δυσκολιῶν εἰς τὴν ἄνετον τέλεισίν του. Οὕτως, εἰς πολλὰς ἐνορίας ἢ Ἱ. Ἐξομολόγησις γίνεται βιαστικῶς καὶ οἰονεὶ προχείρως, χωρὶς νὰ ἀποκομίζεται θετικὸν κέρδος διὰ τὰς ψυχάς. Καλὸν εἶναι λοιπόν διὰ καταλλήλου καὶ δὴ ἐγκαίριον νουθεσίας, νὰ καθοδηγηθοῦν οἱ πιστοί, ὥστε νὰ προσέρχονται εἰς τὸ Μυστήριον τοῦτο καθ' ὥρας οὐχὶ συρροῆς, καταρτιζόμενον ὑπὸ τῶν ποιμένων ἐνὸς προγράμματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τοῦδε οἱ ἐνοριῖται.

Πυκνὰ ἐκκλησιάσματα.

Καὶ ἐν ἄλλο χρήσιμον μέτρον θὰ ἔδει νὰ ληφθῆ κατὰ τὴν παροῦσαν λατρευτικὴν περίοδον. Τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν εὐταξίαν ἐν τῷ ναῷ, ἢ ὁποία διασαλεύεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἐκκλησίασμα εἶναι συνήθως πυκνότερον. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τώρα, ἐνῶ ἀπουσιάζουν κατὰ τὰ ἄλλα τμήματα τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους. Στερούμενοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λειτουργικῆς ἀγωγῆς, ἐπιδρῶντος δὲ ἐπ' αὐτῶν ψυχολογικῶς καὶ τοῦ συνωστισμοῦ, δὲν συναίσθονται τὸ καθῆκον τῆς μετὰ φόβου Θεοῦ συμμετοχῆς των εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν καὶ διαταράσσουν οὕτω τὴν ἐν τῷ ναῷ τάξιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, θὰ ἦτο πρακτικῶς ἀποδοτικὸν ἀντὶ τῶν ἐντόνων συστάσεων καὶ ἐπιπλήξεων κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς Ἀκολουθίας, οἱ λειτουργοὶ νὰ προβαίνουν κατὰ τὴν ἐναρξίν της εἰς τὰς δεούσας ὑποδείξεις, μὲ λόγους πατρικούς καὶ εἰρημικούς. Ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει, ὅτι, ὅπου γίνεται τοῦτο, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἀγαθὰ.

Ἐπὶ τῇ 500ετηρίδι

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΠΕΡΝΙΚΟΣ

Εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἐωρτάσθη διὰ ποικίλων ἐκδηλώσεων ἢ συμπλήρωσις πεντακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν 19ην Φεβρουαρίου 1473 γεννήσεως τοῦ Νικολάου Κοπερνίκου, ὅστις ἀνεκάλυψεν, ὅτι ἡ γῆ δὲν ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ κόσμου καὶ ὅτι περιστρέφεται περὶ τὸν ἥλιον, —πρᾶγμα τὸ ὁποῖον Ἕλληνες φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος πρῶτοι ὑπέθεσαν—, τοῦθ' ὅπερ ἐσήμαινε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ «γεωκεντρικοῦ» κοσμοειδώλου διὰ τοῦ «ἡλιοκεντρικοῦ».

Ὁ Κοπέρνικος ἐγεννήθη ἐν Thorn καὶ ἀπέθανε τὴν 24ην Μαΐου 1543 ἐν Frauenburg τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Ἡ περιοχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη, εἶχε παραχωρηθῆ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ἱποπτικοῦ τάγματος εἰς τὴν Πολωνίαν. Τοιουτοτρόπως οὗτος ἦτο πολωνὸς ὑπήκοος, ἀλλ' ἐξ ἐπόψεως καταγωγῆς καὶ γλώσσης ἦτο γερμανός. Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του ἔγραφε τὴν λατινικὴν ἢ γερμανικὴν γλῶσσαν. Ὁ πατὴρ του κατήγετο ἐκ Krakau, ἐνῶ ἡ μήτηρ του προήρχετο ἐξ ἐπιφανοῦς πρωσσικῆς οἰκογενείας. Οἱ Πολωνοὶ τὸν ὠνόμαζον Miklas Kopernik, τοῦθ' ὅπερ ἐτροποποιήθη ὑπὸ τῶν γερμανῶν εἰς Nikolaus Kopernigk. Ὁ ἴδιος ὠνόμαζεν ἑαυτὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ λατινίζοντος Οὐμανισμοῦ ὡς Kopernikus. Βραδύτερον ἐξέσπασεν ἔρις ὡς πρὸς τὴν ἐθνικότητά του μεταξὺ Πολωνῶν καὶ Γερμανῶν.

Αἱ πρὸς ἐξέλιξιν δυνατότητες τοῦ Κοπερνίκου ἦσαν μεγάλαι. Ὁ πατὴρ του ἦτο ἔμπορος, ὁ δὲ ἐκ μητρὸς θεῖός του Λουκάς Watzenrode ἦτο ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας Ermland μὲ ἔδραν τὴν πόλιν Heilsberg. Αἱ σπουδαὶ τοῦ Κοπερνίκου ἦσαν λίαν ἐκτεταμέναι. Ἀφοῦ ἐσπούδασε Νομικά, Μαθηματικά, Φυσικὴν, Ἀστρονομίαν καὶ Ἰατρικὴν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῶν πόλεων Krakau, Padua καὶ Ferrara, ὁ Κοπέρνικος, ἂν καὶ οὐχὶ ἱερεὺς, ἀλλὰ μόνον ὑποδιάκονος, ἐγένετο «Κανονικός» (Kanonikus) εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς πόλεως Frauenburg καὶ γενικός ἐκκλησιαστικός ἐπόπτης τῆς ἐπαρχίας Ermland. Ἐπὶ ἕξ ἔτη εἰργάσθη ὡς ἐπόπτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ὡς ἱατρικὸς σύμβουλος καὶ εἰς διπλωματικὰς ὑποθέσεις παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ θειῷ του ἐν Heilsberg.

Παραλλήλως ὁ Κοπέρνικος ἠσχολεῖτο περὶ δαμιλεῖς ἀστρονομικὰς μελέτας, παρατηρήσεις καὶ μετρήσεις. Ἐν Frau-

enburg, παρά τὸν καθεδρικὸν ναόν, ἱδρυσεν ἐπὶ ἐνὸς πύργου ἐν ἀστρονομικῶν παρατηρητήριον καὶ τοιουτοτρόπως ἐνήλλασσε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς «κανονικοῦ» πρὸς τὰς ἀστρονομικὰς του παρατηρήσεις. Διὰ τούτων καὶ διὰ τῶν ἐπιμεμημένων ὑπολογισμῶν του ἤχθη εἰς συμπεράσματα, ἀνατρέποντα τὴν μέχρι τότε ἰσχύουσαν ἀντίληψιν περὶ τοῦ ὅτι ἡ γῆ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος.

Ἐπὶ μακρὸν ὁ Κοπέρνικος ἐδίσταζε νὰ δημοσιεύσῃ τὰ ἐπαναστατικὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν του, ἀτινα ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο, ὅτι συνεκρούοντο πρὸς τὰς βιβλικὰς καὶ χριστιανικὰς ἀπόψεις. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀστρονόμοι μάλιστα ἔδιδαν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν, ἐνῶ ὁ πάπας Λέων ὁ 10ος ἔδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ζητήσας περισσοτέρας ἀποδείξεις τῆς κοπερνικεῖου θεωρίας. Ὁ Λούθηρος ἀντιθέτως τὴν ἀπέρριπτε διὰ βιαίων λόγων: «Ὁ ἀνόητος — ἔλεγε —, θέλει νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ὅλην ἀστρονομίαν. Ἄλλ' ὡς δεικνύει ἡ Ἁγία Γραφή, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶπε νὰ σταθῇ ὁ ἥλιος καὶ οὐχὶ ἡ γῆ». Καὶ ὁ ἔλβετὸς μεταρρυθμιστὴς Καλβῖνος ἔγραψε: «Ποῖος θὰ τολμήσῃ νὰ ὑψώσῃ τὴν αὐθεντίαν τοῦ Κοπερνίκου ὑπὲρ ἄνω τῆς αὐθεντίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς;».

Ὅταν ὁ Κοπέρνικος τῷ 1530 ἐπεράτωσε τὸ κύριον ἔργον του, ἀπογοητευθεὶς ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἀπηχήσεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ ἀνακάλυψίς του, ἀπέκρυπεν αὐτὸ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Μόνον τὸ 1543 τὸ ἔργον τοῦτο εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ὑπὸ τὸν τίτλον «De revolutionibus orbium coelestium», («Περὶ τῶν περιστροφῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων»). Ὁ Κοπέρνικος ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου, ὅταν ἔφεραν εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς Νυρεμβέργης, τοῦ τόπου τῆς ἐκτυπώσεως, τὸ πρῶτον δοκίμιον τοῦ ἔργου του. Ἀνέγνωσε τὸ ἐξώφυλλον, ἐμεδίασε καὶ ἀπέθανεν.

Ἡ θεωρία τοῦ Κοπερνίκου διεδόθη βραδέως μετ' ἐπιφυλάξεων. Ἐπὶ μακρὸν τὸ ἔργον του ἐμνημονεύετο ὑπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων. Ἐπρεπε νὰ ἔλθουν ἐπιστήμονες, οἳ οἱ Γιορντάνο Μπροῦνο, Γαλιλαῖος, Κέπλερ καὶ Νεύτων, ἵνα γίνῃ γενικῶς παραδεκτὸν τὸ νέον «κοσμοεἶδωλον», δηλαδὴ ἡ εἰκὼν ἐνὸς σύμπαντος, ἐν τῷ ᾧ ἡ γῆ κινεῖται¹. Οὕτω κατενοήθη καὶ ὁ ἰδιότυπος χαρακτήρ τῆς θεοπνεύστου Ἁγίας Γραφῆς, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἶναι νὰ μεταδώσῃ τὴν σφύζου-

1. A. R., Der Entdecker des neuen Bilds, ἐν Regensburger Bistumsblatt, ἀρ. 7, 18-2-1973, σελ. 10-11.— Πρβλ. H. Schmauch, Kopernikus ἐν Lexikon für Theologie und Kirche, τόμ. 6 (1961), στ. 537.

ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΑΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Πρὸς

Τὰ Ὁσιώτατα μέλη τῶν Ἡγουμενοσυμβουλίων καὶ τοὺς Εὐλα-
βεστάτους Μοναχοὺς καὶ Μοναχὰς τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἡσυ-
χαστηρίων, Ἀνδρῶν καὶ Γυναικείων, τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος.

Μετὴν εὐκαιρίαν τοῦ καταλυτικοῦ Τριφιδίου ἡ Συνοδικὴ
Ἐπιτροπὴ ἐσκέφθη, ὅτι εἶναι κατάλληλος καιρὸς νὰ ἔχωμεν μίαν
ἐπαφὴν μαζί σας· μαζί με ὅλους τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὰς Μοναχὰς,
τοὺς ἀσκουμένους εἰς τὰ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος Μοναστήρια καὶ
Ἡσυχαστήρια.

Διότι, πράγματι, ἀδελφοί μας, μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν
τῆς μετανοίας, τῆς περισσοτέρας ἀσκήσεως καὶ τοῦ κατὰ Θεὸν

σαν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἀλήθειαν². Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνόη-
τον νὰ ζητῆ τις ἐν τῇ Βίβλῳ τὴν λύσιν ἄλλων ἀσχέτων πρὸς τὴν
σώζουσαν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἀλήθειαν ζητημάτων, λ.χ.
ἀστρονομικῶν, γεωλογικῶν, χρονολογικῶν, ἱστορικῶν κ.τ.τ.³.
«Ἡ Γραφὴ κύριον καὶ ἄμεσον σκοπὸν τιθεμένη τὴν διδασκαλίαν
τῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν, περὶ τῶν φυσικῶν ὀμιλεῖ κατὰ τὰ
κοινῇ φαινομενικὰ διὰ τῆς γλώσσης τῶν συγχρόνων της ἐν προσ-
αρμογῇ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν»⁴. Ὁ Κοπέρνικος ἀκριβῶς,
ὅστις ἔτρεφε βαθεῖαν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὑπῆρξεν
εἰς τῶν ρηξικελεύθων σκαπανέων τῆς ἀντιλήψεως ταύτης.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

2. Πα ν. Τ ρ ε μ π έ λ α, Ἡ θεοπνευστία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Ἀθῆ-
ναι 1938, σελ. 71.

3. Ἀναστασίου Διομήδους Κυρ. α κ ο Ὡ, Λόγοι πιστοῦ, ἔκδ. β',
Ἀθῆναι 1907, σελ. 19. Δημ. Μ π α λ ά ν ο υ, Ἡ νεωτέρα ὀρθόδοξος θεολο-
γία ἐν σχέσει πρὸς τὴν πατερικὴν θεολογίαν καὶ πρὸς τὰς νεωτέρους ἀντιλή-
ψεις καὶ μεθόδους (Ἀνακοινώσεις ἐν τῷ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίῳ τῆς Ὀρ-
θοδόξου Θεολογίας, ἐν Ἀθήναις 1937). Πα ν. Τ ρ ε μ π έ λ α, ἐνθ' ἄνωστ.,
σελ. 70.

4. Γρηγορίου Πα πα μ ι χ α ή λ, Ἀπολογητικὴ, Ἀθῆναι, 1928, σελ.
145.

πένθους, ὅλοι οἱ Μοναχοὶ αἰσθανόμεθα περισσότερον ἀδελφωμένοι. Εὐρισκόμεθα ἐντὸς τοῦ κλίματός μας, ἐντὸς τοῦ Παραδείσου τῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἠγαπήσαμεν καὶ ἀήρηταισάμεθα».

Ὁ Μοναχισμὸς εἶναι μία κατ' ἐξοχὴν κλησις ζωῆς. Εἶναι μία τόλμη ἀρνήσεως τοῦ ψεύτικου καὶ ἀπατηλοῦ καὶ μία κατάφασις εἰς τὸ ἀείζωο καὶ ἀληθινό.

Μόλις ὅμως ἀρχίζει νὰ προχωρῇ ὁ μοναχὸς πρὸς τὴν πραγμάτωσι τῆς κλησεώς του, τὸν πλησιάζει φιλοστόργως ἡ Μητέρα μας Ἐκκλησία καὶ τοῦ λέγει:

Δὲν σοῦ ἀροῦμαι τὸν πόθον καὶ τὴν διάθεσίν σου νὰ προχωρήσῃς εἰς τὸ ἀνέφικτο· νὰ ἴδῃς Ἐκείνον ὃχι ὅσον δύνασαι, ἀλλ' ὅπως Αὐτὸς εἶναι (Ἄγ. Γρηγόριος Νύσσης). Εἶναι τῆς φύσεώς σου τῆς μυστικῆς καὶ Θεοπλάστου νὰ ἐπιποθῆς τοῦ κρείττονος καὶ πάντοτε νὰ στενάζῃς (Ἄγ. Συμεὼν Ν. Θεολόγος). Μόνον πρόσεξε, διότι ὁ δρόμος εἶναι μεγαλειώδης καὶ ἐπικίνδυνος. Καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ φόβου βαδίζου καὶ οἱ υγιαίνοντες κατὰ τοὺς πνευματικὸς ὀφθαλμοὺς «διὰ τοὺς δυνατοὺς κρημνοὺς, τοὺς ὁποίους ἀπαντῶσι καὶ διὰ τὰ ψευδῆ σχήματα τῆς πλάνης τὰ δεικνυόμενα ὡς ἀληθῆ καὶ ὄντα μειμιγμένα μετὰ τῶν σχημάτων τῆς ἀληθείας» (Ἀββᾶς Ἰσαάκ).

Ταπεινώσου λοιπὸν καὶ θὰ ἐνδυθῆς ξένη δύναμι. Σύντριψε τὸν παλαιὸ καὶ ἀμεταμόρφωτον ἑαυτὸ σου, ἀγάπησε τὴν ἐξουθένωσι καὶ θὰ σοῦ δοθοῦν πτέρυγες «ὥσει περιστερᾶς» καὶ θὰ πετασθῆς καὶ θὰ καταπαύσῃς εἰς τόπον ἡσύχου καὶ ἀπεράντου ἐλευθερίας.

Τὸ ἦθος αὐτὸ καὶ τὴν στάσι τῆς συντριβῆς μᾶς διδάσκει ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς πορείας μας μὲ τὴν ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου καὶ Ἀγγελικοῦ σχήματος.

Ὅταν ὁ ἱερεὺς τὴν ἡμέραν τῆς κουρᾶς μᾶς ἔθετε τὰς ἐρωτήσεις, ἀν θὰ παραμείνωμεν ἐν τῇ ὑπακοῇ καὶ τῇ ἀσκήσει, ἀν θὰ υπομείνωμεν πᾶσαν θλιψὴν καὶ στενοχωρίαν τοῦ μονήρους βίου διὰ τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἀν θὰ φυλάξωμεν ἑαυτοὺς ἐν παρθενίᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ ἕως ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς, τότε δλόκληρο τὸ εἶναι μας συνεκεντροῦτο εἰς τὴν ἐπαναλαμβανόμενῃ μετὰ συντριβῆς ἀπάντησιν· «Ναί, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, τίμιε Πάτερ».

Διότι ποῖος ἄλλος ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς συνεργασίας Του μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὴν χοικὴ μας φύσι εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀγγελαιοδοῦς πολιτείας; Καὶ ἡ χαροποιὸς κατὰ Θεὸν ζωὴ ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ ἀνατέλλει παρὰ ἀπὸ τὴν θυσία, τὸν πόνο καὶ τὸ πένθος;

Γι' αὐτὸ εἰς τὴν Κατήχησι πού ἀκολουθεῖ τονίζεται εἰς τὸν νεόφυτον ἀδελφὸ:

«Ἐτοιμάσθητι ἀπὸ τοῦ παρόντος... πρὸς ἀγῶνας πνευματικούς, πρὸς ἐγκράτειαν σαρκός, πρὸς κάθαρσιν ψυχῆς, πρὸς πτωχείαν εὐτελεῖ, πρὸς πένθος ἀγαθόν, πρὸς πάντα τὰ λυπηρὰ καὶ ἐπίπονα τῆς χαροποιῦ κατὰ Θεὸν ζωῆς».

Καὶ ἐνῶ ἀναφέρονται ἀπεριφράστως οἱ τόσοι σταυροί, πόνοι καὶ στερήσεις ποῦ περιμένουν τὸν μοναχό, δὲν κρύβεται ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸ φῶς τῆς παρηγορίας, τὸ ὁποῖο διαπερᾷ κάθε σκοτεινὸ παραπέτασμα καὶ καταγλυκαίνει τὴν ζωὴν τοῦ μοναχοῦ «τῆ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἀκολουθία μὲ περισσοτέρας ἀπειλάς, μὲ ὑποσχέσεις δακρύων καὶ ἐξαγγελίας κλαυθμῶν. Καὶ δὲν ὑπάρχει ταυτοχρόνως ἄλλη μυσταγωγία περισσοτέρας ἀγαλλιάσεως, ἐλπίδος καὶ ἀγεράστου νεότητος. Δὲν ὑπάρχει ζωὴ πῦρ σκληρὴ καὶ πένθιμη ἀπὸ τὴν μοναχική, καὶ συγχρόνως δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἐπὶ γῆς πολιτεία πῦρ παρήγορη, ἀναστάσιμη· πλημμυρισμένη μὲ οὐρανίους ἐκπλήξεις καὶ σκιρτήματα παραδεισίου πλησμονῆς.

«Χαρὰ οὖν χαῖρε καὶ ἀγαλλιάσει ἀγαλλιῶ, ὅτι σήμερον ἐξελέξατό σε καὶ διεχώρισε Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς ἐν κόσμῳ ζωῆς καὶ ἔθετο ὡς ἐν προσώπῳ αὐτοῦ».

Καὶ ἡ περίσσεια τῆς χαρᾶς εἶναι ὅτι αὐτὴ ἀνατέλλει ἀπὸ τὸ πένθος. Διότι «εἴοικεν ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ πένθους οἷόν τις εἶναι μνηστείας ζήτησις... τὸ δὲ τοῦ πένθους τέλος νυμφικῆ ἐν ἀγνείᾳ συνάφεια τελεία» («Ἁγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς»). Γι' αὐτὸ ἐπειδὴ ὁ μοναχὸς θέλει τὴν ζωὴν, τὴν χαρὰν, τὴν εὐωχίαν, προχωρεῖ εἰς τὸ πένθος, τὴν αὐταπάρνησιν τὴν στέρησι. Καὶ εὐρίσκει τὸ «Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τῆς νηστείας ἐστιάτορα πλούσιον» (Ἀκολουθ. Τριψιδίου), τὸ πένθος νικημένον, τὸν πόνον καταργημένον. «Ὅχι ἐξουδετερωμένα, ἀλλὰ μεταμορφωμένα, ζωοποιημένα. «Τὸ πένθος εἰς χαρὰν μετεστράφη» (Τριψιδιον). Καὶ αὐτὴ ἡ χαρὰ ποῦ ἀνατέλλει ἀπὸ τὸ πένθος καὶ ἡ ἐλπίς ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσι δὲν γνωρίζουν νὰ νικῶνται ποτέ.

Καὶ ἡ ζωὴ, ἡ χαρὰ καὶ ἡ παράκλησις εἰσέρχονται εἰς τὴν πολιτείαν μας, φανερώνονται ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

Γι' αὐτὸ δὲν ζητοῦν οἱ μοναχοὶ τὴν χαρὰν, ἀλλὰ τὸ πένθος. Δὲν ζητοῦν τὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὴν «ἀπώλειαν» (Ματθ. 16,25). Καὶ καταργεῖται ἀπὸ τὴν ρίζα του ὁ πόνος καὶ ὁ θάνατος. Ἡ φθορὰ μεταστοιχειοῦται εἰς ἀφθορσίαν.

«Χαρὰν συλλαβοῦσα τοῦ Ἀρχαγγέλου τῆ φωνῆ... δίδου Ἀγνή χαροποιὸν πένθος, ὅπως εὖρω ἐκεῖ τὴν θεῖαν παράκλησιν» (Τριψιδιον). «Ὅχι ποσότης χαρᾶς ἐφημέρου, ἀλλὰ πηγὴ ἀστεριεῦτου παρακλήσεως γίνεται τὸ πένθος τὸ χαροποιὸν εἰς τὸν χῶρον τῆς Ὁρθοδόξου ἀσκήσεως.

«Προθεΐσα μυστικήν ἢ νηστεία τράπεζαν
προτρέπεται ἡμᾶς δαψιλῶς ἐμφορηθῆναι·
Φάγωμεν ὡσπερ βρώσιν τὰ ἀείζωα δῶρα τοῦ Πνεύματος·
Πίωμεν ὡσπερ πόμα τὰ τῶν δακρῦων ρεῖθρα θεόρρυτα·
καὶ εὐφρανθέντες αἶνον τῷ Θεῷ ἀπαύστως προσοίσωμεν».

Ἄλλὰ μιλώντας γιὰ τὴν μοναχικὴ κουρὰ καὶ πολιτεία ἐφθάσαμεν εἰς τὴν περιοχὴ καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ Τριωδίου. Καὶ εἶναι φυσικὸ αὐτό, γιὰτὶ ἡ μοναχικὴ ζωὴ εἶναι ὁλόκληρος μία Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. Καὶ ἡ ἀκολουθία τῆς μοναχικῆς μας κουρᾶς εἶναι προσόμοια τοῦ ἤθους καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Τριωδίου. Δὲν εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα-Μοναχικὴ καθοσίωσι καὶ Τριώδιον, ἀγγελικὴ πολιτεία καὶ τεσσαρακοστῇ— πράγματα ξένα, ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι ὁμογενῆ, ὁμοούσια, ὀργανικῶς συνδεδεμένα καὶ περιχωρούμενα.

Καὶ ἱστορικῶς βλέπομεν ὅτι ὅλο τὸ Τριώδιον δὲν εἶναι τι ἄλλο, παρὰ ἡ τελικὴ διαμόρφωσις τῶν μοναστηριακῶν ἀκολουθιῶν διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Εἰσπρόχουμενοι λοιπὸν οἱ μοναχοὶ εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν ἀνερχόμεθα εἰς ὑπερῶνον τόπον τῆς πολιτείας μας. Συναντοῦμεν ἅγια καὶ οἰκεῖα πρόσωπα, καταστάσεις καὶ πράγματα. Εἶναι μία εὐκαιρία καὶ ἀφορμὴ ἀναβαπτισμοῦ καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ πιὸ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ μας.

Τὴν ὑπόνοιό ταπεινῶσι τοῦ μᾶς δίδαξε ἡ μοναχικὴ κουρὰ, μᾶς τονίζει σὺν ἀρχῇ καὶ βάσει ἡ Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Τὸ «ἀγκάλας πατρικὰς διανοῖξάι μοι... σπεῦσον...», ποῦ ὠδήγησε τὰ βήματά μας πρὸς τὸ ἅγιο Θυσιαστήριον, μᾶς κάνει νὰ ξαναζοῦμε ἡ Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου.

Εἰς τρεῖς Κυριακὰς τῶν νηστειῶν θὰ ἐορτάσωμε καὶ θὰ ἔχωμε ὡς μυσταγωγοὺς τῶν ἀγώνων καὶ τῶν προσευχῶν μας τοὺς χαρακτηριστικῶς μεγάλους ὁσίους μας: Τὸν Ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶ, τὸν κήρυκα τῆς Χάριτος. Τὸν Ἅγιον Ἰωάννην συγγραφέα τῆς Κλίμακος καὶ ὀδηγὸν ὅλων τῶν μοναχῶν. Καὶ τὴν ὁσία Μαρία τὴν Αἴγυπτιά, ποῦ διέβη τὸν Ἰορδάνην ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐν συνεχείᾳ διέβει τοὺς ὅρους τῆς φύσεως καὶ («ἐπετάσθη ἐν σαρκὶ οὐσα») καὶ ἐκοινώνησε τῆς ἀγγελικῆς ὄντως πολιτείας καὶ ἐλευθερίας.

Ἡ πρώτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν εἶναι ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐορτάζομε τὴν ἀναστήλωσι τῶν Ἁγίων καὶ σεπτῶν Εἰκόνων. Καὶ «ιεροπρεπῶς ἀγαλλόμεθα» διακρίνοντας πῶς σαρκούται ἐν σιγῇ ὅλος ὁ λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸ ἀενάως καὶ ταπεινῶς προχέομενον φῶς τῆς κατανύξεως τῶν Ἁγίων Εἰκόνων.

Εἰς τὸ μέσον τῆς Τεσσαρακοστῆς, ὡσάν εἰς τὸ μέσον τῆς ὀδοιπορίας μας, οἱ Θεοφόροι Πατέρες ἐφύτευσαν τὸν Σταυρόν, ὡς Ἐύλον ζώης εὐσχιόφυλλον καὶ εὐτονίας χορηγόν.

Τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου ὁ Κύριος ἀνιστᾷ τεταρταῖο νεκρὸ τὸν φίλο του. Μᾶς δίνει τὴν τελικὴν πρὶν ἀπὸ τὸ Πάθος βεβαίωσι τῆς Θεότητός Του. Καὶ ἀρχίζομε μὲ τὴ δύναμι τῆς ἀναστάσεως τὴν συνοδοιπορίαν τοῦ ἐλκομένου πρὸς σφαγὴν Κυρίου.

Εἰς ὅλο τὸ χῶρο τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ὁ,τιδῆποτε ἔχει διαμορφωθῆ ὡς τελετή, ὕμνος, προσευχή, ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἱερό καὶ πανάγιο. Ἐδῶ σιγᾶ «πᾶσα σὰρξ βροτεία» καὶ «ἴσταται μετὰ φόβου καὶ τρόμου μηδὲν γήϊνον ἐν ἑαυτῇ λογιζομένη». Καὶ ὁ,τιδῆποτε ἄδεται καὶ λέγεται, εἶναι «λόγος ἐκ σιγῆς προελθών».

Δὲν πρόκειται ἄρα περὶ παρακολούθησεως ὀραίων τελετῶν, ἀλλὰ περὶ μιᾶς μυσταγωγικῆς συνοδοιπορίας, συσταυρώσεως, συνηταφῆς καὶ συναναστάσεως μετὰ τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ὅλαι αἱ παρελθοῦσαι χορεῖαι τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν ἀνέκαθεν διὰ μιᾶς τοιαύτης ὀλοσώμου συμμετοχῆς των εἰς τὰ πάθη τοῦ Κυρίου ἐβίωσαν τὴν μοναχικὴν των κλήσι· καὶ ἀνενέωσαν τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς των, ἰδιαίτερος κατὰ τὰς σεπτὰς αὐτὰς ἡμέρας. Καὶ ἔτσι συνέβαλαν εἰς τὴν ἄνθησιν τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας. Συμπαραστάθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν πόνον ὅλων τῶν ἀδελφῶν μας.

«Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς, κεκαθαρμέναις διανοίαις, συμπορευθῶμεν Αὐτῷ καὶ συσταυρωθῶμεν καὶ νεκρωθῶμεν δι' Αὐτόν, ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς, ἵνα καὶ συζήσωμεν Αὐτῷ... εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν».

Μὲ τὰς θερμὰς ἐν Κυρίῳ εὐχὰς ἡμῶν,

Ὁ Πρόεδρος τῆς Μ.Σ.Ε. ἐπὶ τῆς Προαγωγῆς τοῦ Μοναχικοῦ Βίου

† Ὁ Χαλκίδος Νικόλαος

Τὰ μέλη

† Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης Παύλος

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Ἰερόθεος

Ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος

Ἀρχιμ. Καλλίνικος Καροῦσος

Ἀρχιμ. Βασίλειος Γοντικιάκης

Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Βαφείδης

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Κορακίτης

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Φεβρουαρίου 1973

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Η ΕΠΙ ΟΘΩΝΟΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑ
ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ

α) Διαπιστώσεις θλιβερές.

Εἰς τὰς 18 Ἰανουαρίου 1833 ἀφίχθη διὰ πλοίου εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου ὁ νεαρὸς βασιλεὺς Ὀθων, συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν τριανδρίαν Ἀρμανσπεργκ, Μάουρερ καὶ Ἐϊδεκ, «οἵτινες ἔμελλον διέπειν τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν μέχρις ἐπιβῆ τῆς νομίμου ἡλικίας ὁ νέος βασιλεὺς»¹³. Εἰς τὰς 15 Μαρτίου ὁ Ὀθων συνεκρότησεν ἑπταμελῆ Ἐπιτροπὴν, με ἐντολὴν νὰ μελετήσῃ «τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐντὸς τοῦ Βασιλείου Μοναστηρίων»¹⁴. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ὤρίσθη ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σ. Τρικούπης, καὶ μέλη τῆς, ὁ Ἐλαῖος Παῖσιος καὶ ὁ πρ. Ἀρδαμερίων Ἰγνάτιος, ὁ ἱερομόναχος Θεόκλητος Φαρμακίδης καὶ οἱ Πανοῦτσος Νοταρᾶς, Κωνσταντῖνος Σχινᾶς καὶ Σκαρλᾶτος Βυζάντιος. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ εἰς ἀλλεπάλληλες συνεδριάσεις συνεζήτησε θέματα, σχέσιν ἔχοντα με τὴν Ἐκκλησίαν. καὶ ἀφίέρωσε πολλὰς συζητήσεις σὲ θέματα κλήρου καὶ μοναχῶν. Ἔτσι κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 25-4-1833 «ἐκρίθη ἐπάναγκες ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἱερομόναχων καὶ μοναχῶν, ὅσοι δὲν ἤμποροῦν ν' ἀποκατασταθοῦν χρήσιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν, εἴτε διδάσκοντες εἴτε κηρύττοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, εἴτε ἄλλο τι κοινωφελές καὶ ἀνάλογον εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν ἔργων μετερχόμενοι, οἱ τοιοῦτοι ὑποχρεοῦνται νὰ περιορισθῶσιν εἰς μοναστήρια, ἐὰν θέλουν νὰ διαμένουν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 77 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3-4 τεύχους.

13. Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 96. Ὁ Ὀθων παρέμεινεν ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐπὶ 7 ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ Ναύπλιον, μεταβάς ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν τοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ἐνθα ἐτελέσθη δοξολογία. Πρβλ. Σπ. Μαρκεζίνη: Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος τ. Α' σ. 98.

14. Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 125.

ἐντὸς τοῦ Βασιλείου»¹⁵. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα μόνο δείγμα τοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἔδειξε γιὰ τὰ θέματα τοῦ Μοναχισμοῦ. Σημασίαν μεγάλην ὅμως ἔχουν δύο κείμενα αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς, ποῦ ἀναφέρονται στὰ γενικώτερα τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὰ εἰδικώτερα τοῦ μοναχισμοῦ ζητήματα. Τὰ κείμενα αὐτὰ εἶναι: α) ἡ Ἐκθεσίς της περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Μονῶν καὶ β) τὸ Σχέδιον «Κανονισμοῦ ἢ Συντάγματος Ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος».

Στὴν ἀπὸ 7/19 Ἰουνίου 1833 Ἐκθεσὶν της ἡ Ἐπιτροπὴ μετὰ τῶν ἄλλων διελάμβανε καὶ διὰ τὶς μονὰς καὶ τοὺς μοναχοὺς. Ἰδοὺ μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ περιεχόμενά της: «Οἱ μοναχοὶ ὅλοι ἐν γένει τοῦ Ἀνατολικοῦ Δόγματος ἀκολουθοῦν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν, καὶ ζῶντες ἢ κοινοβιακῶς ἢ ἰδιορρυθμῶς ὑπόκεινται ἐμμέσως μὲν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς ἢ τὸν Πατριάρχην, καθὼς ὅλοι οἱ ἐκ τοῦ Κλήρου, ἀμέσως δὲ εἰς τὸν Ἠγούμενον τοῦ μοναστηρίου των»¹⁶. «Ἐντελής ἀπάρνησις τοῦ Κόσμου καὶ τῶν ἐν τῷ Κόσμῳ, στέρησις ἀπάσης εὐπαθείας, καὶ ἡ διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ κατόρθωσις τῆς ψυχικῆς σωτηρίας, ἰδοὺ ποία εἶναι τοῦ μοναχοῦ ἡ κλῆσις... Τοιαύτη ἦτον ἀπ' ἀρχῆς καὶ τοιαύτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ Μοναστικὴ πολιτεία. Ἀλλὰ ποία διάταξις διαμένει ἀνωτέρα τῶν καταχρήσεων; Οἱ μοναχοὶ ἐξακολουθοῦντες νὰ φυλάττουν ἀπαρραλλάκτως τὸ ὄνομα καὶ τὸ σχῆμα τῆς κλήσεώς των, τόσον ἀπεσχοινίσθησαν τῶν οὐσιωδῶς χαρακτηριζόντων τὸ σχῆμα τοῦτο, ὥστε ἀντὶ νὰ διαμένουν εἰς τὰς Σκήτας καὶ τὰ ὄρη, καθὼς προεῖλοντο, περιπλανῶνται καὶ διατρίβουν εἰς τὰς Μεγαλοπόλεις, ἀντὶ νὰ τρέφουν τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφοὺς των μὲ τοὺς ἰδρώτας των, ἀνέχονται νὰ τοὺς τρέφουν οἱ ἔχοντες γυναικὰ καὶ τέκνα νὰ διαθρέψουν. Ἀντὶ τῆς εὐτελοῦς ἀκτημοσύνης, τὴν ὁποῖαν πρεσβεύουν ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐπισωρεύουν πλοῦτου σωροὺς, ὁ ὁποῖος ἤμποροῦσε νὰ θρέψῃ πολλὰς οἰκογενείας... Ἀντίθετον μὲ τοὺς εἰρημένους βίον, βίον δηλαδὴ σκληραγωγίας, μὴ ἐπιτρέποντα ἰδιοκτησίαν καὶ ἰδιορρυθμον διαίταν, διάγουν οἱ φερώνυμοι Κοινοβιάται, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι εὐρίσκονται εἰς τι τῶν τοῦ Ἀθῶνος μοναστηρίων. Καὶ μόνον οἱ τοιοῦτοι μοναχοὶ μετὰ τοὺς ἔτι ἀκοινωνητοτέρους ἀναχωρητάς, διέμειναν προσεγγίζοντες εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν, εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ τάγματός των καὶ εἰς τοὺς κανόνας τοῦ νομοθέτου τῶν μοναστικῶν καταστημάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλη-

15. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 104-105.

16. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 142.

σίας... Πλήθος ἄλλων μοναστηρίων εὐρίσκονται εἰς τὰ διάφορα τῆς Τουρκίας μέρη. Τὰ γνωστότερα μεταξὺ τούτων καὶ πλουσιώτερα εἶναι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὸ τῶν Μετεώρων εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὸ τοῦ ὀσίου Λουκᾶ εἰς τὴν Λεβιάδιαν, καὶ ἄλλα. Τῶν μοναστηρίων τούτων τὰ μὲν λέγονται Σταυροπήγια, ὅσα διατελοῦν ὑπὸ τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀμέσως, τὰ δὲ ἐνοριακά, ὅσα ὑπόκεινται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, τὰ ὅποια, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων τὰ θεωροῦν ὡς ἰδιοκτησίαν των καὶ τὰ νέμονται ὡς τοιαῦτα, εὐρίσκονται εἰς τὴν χειροτέραν κατάστασιν. Καὶ μερικὰ κατ' ἐξοχὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους τὰ λεγόμενα κητορικά, τὰ ὅποια ἂν καὶ ὑπέκειντο συνήθως εἰς τὸν Πατριάρχην, προστατεύονται ὅμως ἰδίως ἀπὸ τὸν κτήτορά των καὶ τοὺς ἀπογόνους του... Ἐκ τῶν 246 μοναστηρίων, τῶν ὁποίων καὶ μόνην τὴν περιγραφὴν ἔχει ἢ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία, τρία τὰ πλουσιώτερα εἰς κτήματα καὶ κειμήλια ἐπέχουν εἰς τὸν ἐπισυν-απτόμενον ὀνομαστικὸν κατάλογον τὴν πρώτην τάξιν, δεκατέσσαρα τὴν δευτέραν, πενήντα ἐπτὰ τὴν τρίτην καὶ ἑκατὸν ἑβδομήντα δύο τὴν τετάρτην. Τὰ περισσότερα τῶν μοναστηρίων τούτων δὲν ἔχουν τὴν σήμερον οὔτε ἓνα καλόγηρον, πολλὰ ὀλίγα ἔχουν ὑπὲρ τοὺς 20 καὶ εἰς τὰ ἄλλα δὲν εἶναι εἰμὴ δύο-τρεῖς ἰδιόρρυθμοι, καταφθείροντες ἐκ συμφώνου μὲ τοὺς δυνατοὺς τοῦ τόπου τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων. Ὁ ἀριθμὸς μ' ὅλον τοῦτο τῶν εὐρισκομένων εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ Βασιλείου μοναστήρια μοναχῶν, εἶναι, κατὰ τὰς μέχρι τοῦ 1830 ἔτους ληφθείσας πληροφορίες, ὑπὲρ τὰς δύο ἡμισυ χιλιάδας, καὶ ἂν ὑποτεθοῦν 500 ἄλλοι διατρίβοντες ἐκτὸς τῶν μοναστηρίων, τὸ ὅλον τῆς ποσότητος συμπληροῦται εἰς τρεῖς καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας. Μερικῶν ἐξ αὐτῶν αἱ πρόσοδοι εἶχον διατεθῆ καὶ πρὶν καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς ὠφέλειαν τῶν διδακτηρίων, ἀλλά, κατὰ δυστυχίαν, δὲν ἦσαν τὰ πλουσιώτερα, καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Πόρου, μεταποιηθὲν ἐπὶ Καποδιστρίου εἰς Ἐκκλησιαστικὸν σχολεῖον διὰ Ψηφίσματος, ἐπανήλθε πάλιν εἰς τὴν πρώτην του τάξιν καὶ χρησιμεύει τὴν σήμερον κυρίως εἰς τὸ νὰ χορτάσῃ τὴν πλεονεξίαν τῶν ἐκεῖ δημογερόντων. Ὁ διορισμὸς τῶν ἡγουμένων δὲν γίνεται οὔτε κατ' ἐκλογὴν τῶν μοναζόντων, οὔτε μὲ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ εἴδησιν τῆς Διοικήσεως. Ὁ τυχὼν καλόγηρος φθάνει νὰ ἔχη τὴν προστασίαν τῶν δυνατῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν δὲν τοῦ εἶναι δύσκολον νὰ ἀγοράσῃ, ἀναλαμβάνει αὐτοχειροτονήτως τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ μοναστηρίου, μὴ ὑποκείμενος εἰς καμμίαν εὐθύνην καὶ μὴ ἔχων κανένα ἄλλον σκοπὸν, παρὰ νὰ θησαυρίσῃ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, θεωρῶν ἐπομένως τὸ μονα-

στήριον ἔρμαιον ιδιοτελείας. "Όλα ἐν τοσούτῳ τὰ Μοναστήρια ἔχουν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον χρέος..."¹⁷.

β) Μερικὰ χρήσιμα συμπεράσματα.

Ἀπὸ τὰ παρατεθέντα ἀποσπάσματα καταφαίνεται ἡ ἀθλία κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο τὰ μοναστήρια μας, εὐθὺς ὡς ἤρχισε νὰ συγκροτῆται τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος. Οἱ διαπιστώσεις τῆς Ἐπιτροπῆς γεννοῦν θλίψιν στὴν ψυχὴ κάθε πονοῦντος γιὰ τὸ κατάντημα αὐτό. Οἱ διαπιστώσεις ὡστόσο αὐτές, χρήσιμες κατὰ πάντα καὶ πολὺ διδακτικέες, προσφέρουν τὴν δυνατότητα γιὰ μιὰ ἀνάλυσι τῆς καταστάσεως εἰς βάθος, μὲ σκοπὸ τὴν ἀνεύρεσι τῶν αἰτίων αὐτῆς τῆς κακοδαιμονίας.

Κάνοντας μιὰ τέτοια ἀνάλυσι ἠμποροῦμε νὰ ἐπισημάνωμε τὰ ἑξῆς:

1. Οἱ μοναχοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διακρίνονται σὲ ἰδιορρυθμίτες καὶ κοινοβιάτες. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ πρῶτοι ἔχουν ἐκφύγει τοῦ μοναχικοῦ διαύλου καὶ περιφερόμενοι μέσα στὸν κόσμον, γίνονται πρόξενοι σκανδάλων, συλλέγον ἰσχυρὰ χρήματα καὶ περιουσίες καὶ δημιουργοῦν τὴν εἰκόνα τοῦ χρεωκοπημένου μοναχοῦ. Οἱ δευτεροὶ στέκονται ὀπωσδήποτε σὲ κάποιο ὑψηλότερον ἐπίπεδο, γιὰ τὸ κοινόβιο δὲν εὐνοεῖ τίς ἀτομικέες καταχρήσεις καὶ τίς πλεονεκτικέες τάσεις. Ὡστόσο, ἂν ἐξαιρέση κανεὶς τοὺς ἁγιορεῖτες καὶ τοὺς ἀσκητές, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, κυρίως ἠγούμενοι, ἔχοντας λησμονήσει τίς ἐπαγγελίες των, σπαταλοῦν τίς μοναστηριακέες περιουσίες σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἰσχυροὺς κάθε τόπου, ζοῦν ἀνεύθυνα ζωὴν, δὲν ὑπάγονται σὲ περιορισμοὺς καὶ πλαισία, δὲν ἔχουν σὰν σκοπὸ τὴν σωτηρία των, ἀλλὰ τὸν θησαυρισμό.

Αἷτια αὐτῆς τῆς καταστάσεως εἶναι πολλὰ. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ ἔλλειψις στοιχειώδους γνώσεως ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν τοῦ μοναστικοῦ ιδεώδους. Οἱ περισσότεροὶ ἐγίναν μοναχοὶ χωρὶς νὰ γνωρίζουν γιὰτί, ἢ μᾶλλον γιὰτί «τοὺς ἔταξε» ἡ μητέρα των, ὅταν ἀκόμη τοὺς κυφοροῦσε. Καὶ ἄλλοι μῆκαν στὴ μονὴ ἀπὸ μιὰ στιγμιαία παρώθησι, πού σύντομα ἐξατμίσθηκε, γιὰ νὰ παραχωρήσῃ τὴ θέσι τῆς στὴν ἀνοία, τὸν μαρασμὸ καὶ τὴν ἀπόκλισι. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν

17. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 143-146.

Ἐκθεσι τῆς Ἐπιτροπῆς: «Εἰσαγόμενοι εἰς τὰ Μοναστήρια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς παιδικὴν ἡλικίαν (οἱ μοναχοὶ) συνηθίζοντες τὴν ἀμέριμον καὶ ἀκίνδυνον βιοτὴν τοῦ Μοναστηρίου, βιασμένοι πολλάκις, καὶ τούτου παράδειγμα λυπηρὸν παριστάνει ἡ νῆσος Ἄνδρος, νὰ εὔρουσιν πόρον ζωῆς εἰς τὰ Μοναστήρια, δὲν συμβουλευόνται παρὰ τὴν στιγμιαίαν διάθεσίν των. Δὲν εἶναι σπάνια εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ παραδείγματα Μοναστῶν, τοὺς ὁποίους ἔταξαν ὡς τοιοῦτους αἱ μητέρες των, ἐν ᾧ τοὺς ἐκυοφόρουσιν. Ἀπὸ τοὺς Ναζηραίους ἢ ἀφορισμένους ἐκ κοιλίας μητρὸς τούτους, ὀλίγοι ἀφοσιοῦνται τὴν εὐχὴν ταύτην, λαμβάνοντες ὡς ὄνομα βαπτίσματος τὸ Καλόγηρος, χωρὶς νὰ ἔμβουν εἰς μοναστήριον. Οἱ περισσότεροι λογίζονται ἱεροσυλίας ἐγκλημα τὸ ν' ἀποσπάσουν ἑαυτοὺς ἡλικιωθέντες ἀπὸ τὸν βίον, εἰς τὸν ὅποιον οἱ γονεῖς των τοὺς ἀφιέρωσαν ἔμβρυα. Τοιαύτην ἰσχὺν προσκτᾶται ἡ δεισιδαιμονία εὐροῦσα σύμμαχον τὴν ἀμάθειαν»¹⁸.

Παράλληλα σ' αὐτὸ τὸ βασικὸ αἷτιο, εὐθύνῃ γιὰ τὸ κατάντημα φέρει ἐπίσης καὶ ἡ ἔλλειψις ἐσωτερικῆς συγκροτήσεως τῶν μοναστικῶν ἀδελφοτήτων, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας πολλὰ μοναστήρια ἔγιναν ὀρηγήρια ἀνθρώπων ἀπλῶς τοῦ συμφέροντος, ποὺ ξεκινῶντας ἀπὸ τοὺς μοναστικούς περιβόλους διέτρεχαν τὴν χώρα, ὄχι γιὰ νὰ εὐαγγελισθοῦν στὸν βασανισμένον λαὸ τῆ λυτρωσι καὶ τὴν ἀγάπῃ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ριχθοῦν μὲ πάθος, σὲ μιὰ ἀνοίκεια ἔμπορία τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων μας. Δὲν βρέθηκε κανεὶς μέσα σ' αὐτὲς τὶς ἀδελφότητες ποὺ νὰ ἀποτελέσῃ φραγμὸ στὶς ἀπληστες διαθέσεις τῶν ὀλίγων. Δὲν βρέθηκε κανεὶς νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸ ρεῦμα αὐτὸ τῆς διαφθορᾶς, ποὺ ριζωμένο ἀπ' τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας παρέσυρε μὲ ὄρμῃ τὰ πάντα. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀποδιοργάνωσι στάθηκε βασικὸ αἷτιο τῆς καταστροφῆς. Σ' αὐτὸ συνέβαλε καὶ ἡ ἀδιαφορία τῶν τότε Ἐπισκόπων, ποὺ ὅσα μοναστήρια εἶχαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των, τὰ ἐθέωρουν ἰδιοκτησίαν των, καὶ ἐνδιεφέροντο μόνο γιὰ τὶς ἀπολαυτὰς καὶ τὶς φορολογίαις. Ἔτσι μαράθηκε ἡ πνευματικὴ ζωὴ μέσα στὰ μοναστήρια καὶ πολλοὶ μοναχοὶ ἔγιναν λυμεῶνες τῆς ἁγιασμένης μοναστηριακῆς περιουσίας, ποὺ τὴν μοιράζονταν μὲ τοὺς κοσμικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικούς ἄρχοντας.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

18. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 143.

ΠΩΣ ΥΜΝΗΣΑΝ
ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ
ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ
ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ*

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς θείας ἐνσαρκώσεως ἐπιγραμματικῶς ἀναδεικνύει ὁ ἐπιφανὴς διδάσκαλος τοῦ Γένους Μακάριος Καλογερεᾶς ὁ ἐκ Πάτμου:

«Ἐκτισεν ὁ Κύριος σωτηρίαν εἰς καταφύτευσιν καινήν, ἠνοίχθη ἡ θύρα τῆς παστάδος τοῦ οὐρανοῦ νυμφίου· πάλιν ἀνακαινίσθη τῆς βασιλικῆς υἰοθεσίας τὸ προνόμιον, πάλιν ἀνεγράφη τὸ προικοσύμφωνον τῆς πρώτης καὶ παλαιᾶς μεγαλοδορίας, ἐκηρύχθη εἰρήνη, καὶ τοῖς πόρρω καὶ τοῖς ἐγγύς, ἡ διαλλαγή ἐκηρύχθη τοῖς ἐρυθροῖς δακτύλοις τοῦ ἐνυποστάτου λόγου»²⁷.

Ὁ δὲ Ἡλίας Μηνιάτης ἀποφάινεται:

«Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ νέου Ἀδάμ, τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ εἶναι ἡ μακαρία ἐκείνη κλίμαξ, ὅπου πάλιν ἦνωσε τὰ ἐπίγεια μὲ τὰ οὐράνια, ὅπου πάλιν ἐφιλίωσε τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν, ὅπου πάλιν ἠνοιξε τὴν «κεκλεισμένην πύλην τῆς σωτηρίας»²⁸.

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος:

«Ἐνανθρωπήσαντος τοῦ Θεοῦ, ἡ σκιά, ἡ τεταπεινωμένη καὶ οὐτιδανὴ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖθεν, ὅπου ἦτον τόσον ξεπεσμένη διὰ τὴν ἀρχαίαν ἀράν, ἀνέβη τοὺς ἐννέα βαθμοὺς, ὑψώθη ὑπεράνω ἀπὸ τὰ ἐννέα τάγματα τῶν ἀγγέλων, ἐφθασεν εἰς τὸν ἐπέκεινα δέκατον βαθμὸν τῆς θείας φύσεως, μὲ τὴν ὁποῖαν ἠνώθη ὑποστατικῶς καὶ ἐθεώθη ὁ ἄνθρωπος· «ὦ βάθος πλοῦτου, σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ!»²⁹.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 121 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

27. Μακαρίου (Καλογερεᾶ), μν. ξ., σ. 304β.

28. Ἡλίας Μηνιάτης, μν. ξ., σ. 177β/305.

29. Ἐ. ἀ., σ. 189/319. Πρὸς. Ρωμ. ια', 33.

Ὁ δὲ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ σοφὸς οὗτος διδάσκαλος τοῦ Γένους, προσκαλεῖ δλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα νὰ πανηγυρίσῃ τὴν λύτρωσιν:

«Χαίρετε λαοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθε· χαρὰ ἐπέλαμψε καὶ ἀγαλλίασις καὶ σωτηρία εἰς πάντας τοὺς ἐν κόσμῳ ἀνθρώπους· ἐξηλείφθη ἡ ἁμαρτία, ἔπαυσεν ἡ λύπη, ἐλύθη ἡ κατάρα, ἐξήνθησεν ἡ εὐλογία, ἐκλείσθη ἡ θύρα τῆς κολάσεως, καὶ ἤνοιξεν ἐκείνη τοῦ παραδείσου· πάντες ἐσμὲν σεσωσμένοι, πάντες κληρονόμοι τῆς ἐπουρανίου βασιλείας»³⁰.

ΘΕΙΑ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΣΙΣ

“Ὅλα αὐτὰ φανερόνουν τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συγκατάβασιν.

«ὦ!, ἀναφωνεῖ ὁ περίφημος ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ πολυγραφώτατος οὗτος λόγιος μοναχὸς τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων χρόνων, πρὸ τοῦ πλήθους τῶν συγγραφεῶν τοῦ ὁποίου ἴσταται τις ἐκστατικὸς, ὦ! ἀφήσατέ με νὰ ὑπάγω κοντὰ εἰς τὴν φάτνην καὶ νὰ εἰπῶ εἰς τὸν Ἰησοῦν· τί εἶναι αὐτὴ ἡ ἄκρα σου συγκατάβασις, γλυκύτατέ μου Ἰησοῦ; Ἐσὺ εἶσαι ἐκεῖνος ὁ ἐπιθυμητὸς Μεσσίας ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ εὐθὺς νὰ γεννηθῆς μὲ τοιαῦτα βάσανα; Ναι, μοῦ ἀποκρίνεται· τοῦτο ἦτο ἀπ’ ἀρχῆς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρός μου, νὰ ἀναιρεθῆ ἡ ἡδονὴ διὰ τῆς ὀδύνης, καὶ τοῦτο τὸ πατρικὸν θέλημα ἤλθον νὰ τελειώσω ἐγώ, εὐθὺς ὅπου γεννήθηκα εἰς τὸν κόσμον, καθὼς ἐκ μέρους μου προεῖδεν ὁ ὁ Δαβὶδ, καὶ μὲ τὸν Δαβὶδ ὁ Ἀπόστολος, «δι’ ὃ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἦκω τοῦ ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὸ θέλημά σου» (Ἐβρ. ι', 5,7)³¹.

Ἐνας ἄλλος μοναχὸς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, Ἀγάπιος ὁ Λάνδος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ γνωστοῦ βιβλίου «Ἀμαρτωλῶν σωτηρία», εἰς ὁμιλίαν του εἰς ἀπλοῦν ὕφος μεταγλωττισθεῖσαν ἐξ ἀρχαίων διδασκάλων ὑπογραμμίζει:

30. Νικηφόρου Θεοτόκη, ἔ. ἀ., σ. 310β.

31. Νικόδημου Ἁγιορείτου, Γυμνάσματα πνευματικά, Βενετία 1800—Θεσσαλονίκη 1971, σ. 152-153.

«Διὰ τὴν σωτηρίαν μας ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἑκαταδέχθη νὰ γίνῃ πτωχὸς ὁ πλούσιος, νὰ πλουτίσῃ ἡμᾶς ὁποῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπτωχεύσαμεν, καὶ ἐγένημεν αἰχμάλωτοι καὶ σκλάβοι τοῦ Δαίμονος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἰχμαλωσίαν ὁ ὑπερούσιος μᾶς ἐλύτρωσεν... Ὡ τῆς μεγάλης αὐτοῦ καὶ θαυμασίας συγκαταβάσεως! νὰ ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν δοῦλον, ὁ ἐλεύθερος πρὸς τὸν αἰχμάλωτον, ὁ ἱατρὸς πρὸς τὸν ἄρρωστον, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς πρὸς τὸ θηριάλωτον καὶ ἀπολεσμένον πρόβατον, νὰ τὸ σηκώσῃ εἰς τὸν ὄμιον του, νὰ τὸ ἀνεβάσῃ εἰς τὸν Παράδεισον»³².

Ἡ πτωχεία καὶ ἡ στέρησις τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν μόνον τῆς Γεννήσεώς του. Εἶναι κάτι ποῦ συνοδεύει αὐτὸν καθ' ὅλον του τὸν βίον.

«Ὁλη του ἡ ζωὴ, λέγει Μελετίου ὁ Πηγᾶς ὁ ἐπιφανῆς οὗτος πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας, ποῦ ἐκλήθη νὰ κατευθύνῃ καὶ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπὶ διετίαν, ἦτο σκληρὰ ὡς ἀγκάθια· εἰς σπήλαιον ἐγεννήθηκεν· εἰς φάτιν ἄλογων ἐτέθηκεν· μετὰ ῥάκη ἐσπαργανώθηκεν· ἡ ζωὴ του (ἦτο) πτωχὴ, ὥστε ὁ Ἰησοῦς νὰ λέγῃ: «οἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει» καὶ ὁ θάνατός του στεφανωμένος μετὰ ἀκάνθας· καὶ πληγωμένος μετὰ πολλὰ πάθη»³³.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ

Ἄς ἴδωμεν τώρα ὀλίγα διὰ τὸ ἱστορικὸν πλαίσιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου:

32. Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητοῦ (Λάνδου), Κυριακοδρόμιον, ἐν Βενετίᾳ 1885, σ. 139.

33. Μελετίου Πηγᾶ, Ὁμιλῖαι, ἔ. ἀ., φ. 494β. Πρβλ. Ματθ. η', 20, Λουκᾶ θ', 58.

«Ποῦ εἶναι, ἐρωτᾷ καὶ πάλιν ὁ βαθυστόχαστος ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, τὸ παλάτιον ὅπου ἐγεννήθη; Ποῦ αἱ προετοιμασίαι; ποῦ αἱ μαῖαι; ποῦ τὸ στρῶμα τὸ βασιλικόν; ποῦ τὰ βρεφικὰ περιρραντήρια; ποῦ ἡ δορυφορία τῶν δούλων; ποῦ ἡ φωτιά καὶ ἡ ἀνάπαυσις; ποῦ ἡ συνδρομὴ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων; ἔμβα κατὰ μέρος καὶ ἴδε τὸ πτωχότατον σπήλαιον, ὅπου ἐγεννήθη, καὶ τὴν εὐτελεστάτην φάτνην εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκλίθη, καὶ ὄχι μόνον δὲν θέλεις εὖρη κανένα περιττόν, ἀλλὰ θέλεις εὖρη καὶ μεγάλην ἔλλειψιν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ ὁ γλυκύτατός μου Ἰησοῦς γεννᾶται σχεδὸν εἰς τόπον ξέσκεπον, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ μεσονυκτίου, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος, μόνος μὲ μόνην τὴν μητέρα καὶ τὸν νομιζόμενον πατέρα, χωρὶς σκεπάσματα, χωρὶς ζεστά φαγητά, τὰ συνειθισμένα εἰς τὰς γεννήσεις ἕως καὶ αὐτῶν τῶν πενιχρωτάτων παιδίων, χωρὶς κἄν τὰς ἔλλιπεις ἐκεῖνας ἀναπαύσεις τοῦ πτωχικοῦ ὀσπητίου ὅπου εἶχεν εἰς τὴν Ναζαρέτ»³⁴.

Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἀπαριθμεῖ τὰς πρὸς τὸν νεογέννητον Θεὸν προσφοράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι τριμερεῖς.

«Οἱ ἄγγελοι (προσέφερον) τοῦ ὕμνου τὸ τριμερές..., οἱ μάγοι πάλιν τὸ τρίδιπλον δῶρον· τὸν χρυσόν, τὸν λίβανον, τὴν σμύρναν· οἱ ποιμένες τὴν πίστιν τῶν ἀκουσθέντων, τὴν θεωρίαν τῶν πιστευθέντων... καὶ τὴν δοξολογίαν, ὅτι «ἀπῆλθον δοξάζοντες τὸν Θεόν»³⁵.

Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων ἐξιστορεῖται ὡς ἐξῆς ἀπὸ τὸν Ἡλίαν Μηνιάτην:

«Οἱ μάγοι, ὡς ἔφθασαν καὶ εἶδον τὸ θεῖον ἐκεῖνο παιδίον, μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἔπεσον μὲ πολλὴν εὐλάβειαν, καὶ προσεκύνησαν· ἄνοιξαν τοὺς θησαυροὺς τοὺς, καὶ τοῦ ἐχάρισαν δῶρα, χρυσάφι, λιβάνι καὶ σμύρναν, μὲ τὴν ὁποίαν ἦτον συνήθεια νὰ ἐνταφιάζονται οἱ νεκροί, θεῖα νεύσει παρακινούμενοι, νὰ τὸν γνωρίσωσι μὲ τὸ χρυσάφι ὡς βασιλέα, μὲ τὸ λιβάνι ὡς Θεόν, καὶ μὲ τὴν σμύρναν ὡς θνητὸν ἄνθρωπον»³⁶.

34. Νικόδημου Ἁγιορείτου, μν. ἔ., σ. 150.

35. Μελετίου Πηγᾶ, ἔ. ἀ., φ. 318α, παρὰ Γ. Βαλέτα, μν. ἔ., σ. 252.

36. Ἡλία Μηνιάτη, μν. ἔ., σ. 190α/320.

Τὰ διάφορα ἀντικείμενα ἐξυμνοῦνται ἀπὸ τὸν ἐκ Πάτμου
Μακαρίου τὸν Καλογεραῖν:

«Ὡ χαριέστατοι κλαυθμυρισμοί, διὰ μέσου τῶν ὀ-
ποίων αἱ αἰώνιοι θλίψεις ἀπὸ ἡμᾶς ἐφυγαδεύθησαν· ὦ
πολύτιμα σπάργανα, μετὰ τὰ ὅποια αἱ ἀκαθαρσίαι ἡμῶν ἐκα-
θαρίσθησαν· ὦ μακαριώτατον σπήλαιον, θέατρον μυστι-
κόν, ἐν ᾧ θριαμβεῦει ὁ ἔρωσ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους·
ὦ μακαριωτάτη φάτνη, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον
ἀνεκλίθη, ἀλλὰ καὶ εὐρέθη ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς!»³⁷

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΟΡΤΑΖΟΜΕΝ

Δέν ἀσχολοῦνται ὅμως οἱ συγγραφεῖς μας μόνον μετὰ τὰς θεω-
ρητικὰς ταύτας ἀληθείας τῆς πίστεως, ἐπιζητοῦντες ὅπως ἐξάρου-
ν τὰ δύσκολα καὶ συγχρόνως ὑψηλὰ σημεῖα τοῦ δόγματος, οὔτε περι-
ορίζονται νὰ ἐξιστορήσουν ἐπαγωγικῶς καὶ νὰ ἐξυμνήσουν ρητο-
ρικῶς τὰ ὑπερφυῆ περὶ τὴν θείαν Γέννησιν γεγονότα. Ὁ ἐορτα-
σμὸς τῶν Χριστουγέννων τοὺς δίδει ἀφορμὰς νὰ κάμουν καὶ πρα-
κτικὰς ὑποδείξεις πρὸς τοὺς ἀκροατὰς των καὶ νὰ ἐποικοδομήσουν
αὐτοὺς διὰ τὴν κατὰ τὸν πνευματικώτερον καὶ πλέον θεάρεστον
τρόπον συμμετοχῆν των εἰς τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἡμέρας.

Ἐν πρώτοις, αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπή-
σεως δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑψηλὰ διδάγματα, ὑπερόχους ἀλη-
θείας. Ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ ἀκούραστος αὐτὸς
ἐργάτης τοῦ πνεύματος τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, τὰς συν-
οψίζει ὡς ἑξῆς:

«Ὅταν ἡμεῖς οἱ οὐτιδανοὶ καὶ εὐτελέστατοι, ἡμεῖς
ὁ πηλὸς καὶ τὸ χῶμα, τῶν σκολῆκων τὸ βρῶμα καὶ τοῦ ἀέ-
ρος ἢ δυσωδία, ἀνοίγωμεν τὰ ὄμματα, καὶ βλέποντες τὸν
δημιουργὸν τῆς κτίσεως καὶ δεσπότην πάντων τῶν ὄρατῶν
καὶ ἀοράτων ἐν εὐτελεῖ σπηλαίῳ κείμενον, καὶ ἐν φάτνῃ
τῶν ἀλόγων ἀνακεκλιμένον, καὶ ὡς βρέφος ἐσπαργανω-

37. Μακαρίου (Καλογεραῖ), μν. ἔ., σ. 300α.

μένον, καὶ διακρίνοντας τὴν θείαν αὐτοῦ κένωσην καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ταπεινώσιν, ἀποστρεφόμεθα τῆς ὑπερηφανείας τὴν ἁμαρτίαν, καὶ φρονοῦμεν πάντοτε μετὰ πάντων τὰ ταπεινά, ὅταν ἡμεῖς, ἐνατενίζοντες εἰς αὐτὸν καὶ βλέποντες, ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἐχθρῶν αὐτοῦ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ὑπέμεινε σταυρὸν καὶ θάνατον, ἀγαπῶμεν καὶ ἡμεῖς ἀλλήλους, καθὼς αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς... ὅταν σπουδάζωμεν παντὶ τρόπῳ ἵνα ἀκοιουθῶμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, τότε ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία γίνεται ἀνάστασις τῶν ψυχῶν ἡμῶν»³⁸.

Ἴδού τώρα πῶς ὁ ὑπέροχος Ἁγίας Μηνιάτης προτρέπει τοὺς χριστιανοὺς του:

«Ὅποιος θέλει νὰ ἐορτάσῃ ἀξιοπρεπῶς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἅς ἐξομολογηθῇ καὶ ἅς μεταλάβῃ... Χριστιανοί, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας καὶ νὰ εὐρώμεν τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἅς ἀκολουθήσωμεν τοὺς τρεῖς ἐκείνους εὐλαβεῖς μάγους. Ἐκεῖνοι ἐπεριπατοῦσαν, ὀδηγούμενοι ἀπὸ ἓνα ἀστέρα ὅπου τότε ἐφάνη εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀστέρα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸν νόμον τῆς χάριτος, περὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὁ προφήτης: “Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου”... Καὶ ἡμεῖς... πρέπει νὰ τὸν προσφέρωμεν ὡσάν τρία δῶρα. Πρῶτον χρυσάφι — τὴν καρδίαν μας, ὡσάν χρυσάφι καθαρὰν ἀπὸ κάθε κακὴν ἐπιθυμίαν, ἀπὸ κάθε αἰσχροὺν λογισμόν. Δεύτερον· ἓνα Πνεῦμα, ὡσάν τὸ λιβάνι ἀναμμένον εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πλησίον, καὶ ὡσάν τὸ λιβάνι νὰ πέμπῃ μὲ τὴν εὐλάβειαν ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς. Τρίτον, σμύρναν· τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς μὲ τὴν συντριβὴν καὶ τὴν κατάνυξιν· ἢ καὶ ἄλλῶς, ἅς προσφέρωμεν τρία δῶρα· χρυσάφι, ἡγουν ἐλεημοσύνην· λιβάνι, προσευχὴν· καὶ σμύρναν, δάκρυα πικρὰ μετανοίας»³⁹.

Εἰς μίμησιν τῶν μάγων παρακινεῖ καὶ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς εἰς πανηγυρικὴν του ἀνέκδοτον ὁμιλίαν:

38. Νικηφόρου Θεοτόκη, μν. ἔ., σ. 312β.

39. Ἁγίας Μηνιάτης, μν. ἔ., σ. 190α/319-320.

« Ἄς προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς ὡς οἱ μάγοι δῶρα· χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. Τὸν χρυσὸν ἀγάπην, λίβανον τὴν θερμὴν προσευχὴν· καὶ σμύρναν τὴν ἀπονεκρῶσιν τῶν παθῶν»⁴⁰.

« Ἄς ὑψωθῶμεν οὖν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια καὶ ἐπίκηρα, γράφει ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος Ἄνδρος, καὶ ἄς καταφρονήσωμεν ὅλα τὰ φθαρτὰ καὶ ἀνάξια, καὶ ἄς ποθήσωμεν τὰ ἄφθαρτα καὶ πολύτιμα. Ἄς μισήσωμεν τὰς κτηνώδεις ὀρέξεις καὶ ὅλα τὰ σαρκικὰ θελήματα, καὶ ἄς ποθήσωμεν τὰ ψυχοσωτήρια... Γνωρίζοντες οὖν τῆς φύσεώς μας τὴν εὐγένειαν, μὴ γένωμεν ζῶα εἰς τὴν λάσπην καὶ τὸν βόρβορον τῶν ἁμαρτιῶν κυλιόμενοι, ἀλλὰ ἄς κατορθώσωμεν ἔργα ὑψηλὰ καὶ θεάρεστα, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς δοξάζεται. Ἄς ἐορτάσωμεν τὴν μεγάλην ταύτην Πανήγυριν μὲ ἀρεταῖς μᾶλλον, καὶ ὄχι μὲ χοροὺς καὶ τραγούδια, τὰ ὁποῖα μισεῖ ὁ Θεὸς καὶ βδελύσσεται, ἀλλὰ μὲ ἐλεημοσύνας πενήτων· καὶ μὴ πολυτρώγωμεν ἡμεῖς κρέατα καὶ ὀψάρια, καὶ αὐτοὶ νὰ μὴν ἔχουν κἄν ψωμί νὰ χορτάσωσιν· ὅτι τότε δὲν μᾶς ἔχει χάριν οὐδεμίαν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, πῶς πανηγυρίζομεν. Ἀλλὰ θέλει νὰ τὸν μιμώμεθα εἰς αὐτὰς τὰς τρεῖς ἀρετὰς ὁποῦ ἔδειξεν εἰς τοῦ λόγου μας, ἦγουν ταπεινῶσιν, ἀγάπην, καὶ ἔλεος, τὰς ὁποίας ὅστις δὲν ἔχει, κολάζεται ἐξ ἀποφάσεως...

» Ἄς ταπεινωθῶμεν τὸ λοιπὸν εἰς τὸ φρόνημα, βλέποντες τὸν Χριστὸν ταπεινούμενον, καὶ ἄς ὑψωθῶμεν ἀπὸ τὰ χαμαίζηλα πάθη, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸν Τικτόμενον. Ἄς ἀγαπήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς μας καθὼς καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἠγάπησε, καὶ ἄς γένωμεν πρὸς τοὺς πτωχοὺς συμπαθεῖς καὶ οἰκτιρμονες καὶ ἄς ἐλεοῦμεν καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ πολυεὐσπλαγχνος μᾶς ἠλέησε καὶ ἐλύτρωσέ μας ἀπὸ τὸν θάνατον. Ὅς τις λοιπὸν εἶναι ἀπὸ ταύτας τὰς χριστοτιμῆτους τρεῖς ἀρετὰς ἅμοιρος, κολάζεται ἐξ ἀποφάσεως, καὶ δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ ταῖς ἄλλαις του ἀγαθοεργίαις ὁλοτελα· ὁποῖος δὲ πάλιν φυλάξει ταύτας ἀνελλιπῶς, ἀξιώνεται μετὰ τῶν φρονίμων Παρθένων τῆς ἀρρήτου ἐκείνης ἀγαλλιάσεως, καὶ ἀνεκφράστου ἡδονῆς καὶ μακαριότητος»⁴¹.

Ὁ ἐορτασμὸς τῶν Χριστουγέννων ἀποτελεῖ ἀφορμὴν, διὰ

40. Μελετηίου Πηγᾶ, μν. ε., 499α.

41. Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητῆς (Ἄνδρου), μν. ε., σ. 189, 190.

νά βαδίσῃ ὁ χριστιανὸς τὴν «καινὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν», νά διορθώσῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νά βαδίσῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς.

Ὁ αὐτὸς πνευματικὸς ἐργάτης τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, ὁ ταπεινὸς ἀλλ' ἀκούραστος μοναχὸς ὁ Ἁ γ ά π ι ο ς Λ ά ν δ ο ς σημειώνει καὶ τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡμεῖς..., ὅπου ἠξιώθημεν νά ἰδῶμεν καὶ νά προσκυνήσωμεν τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ, καὶ νά ἐορτάσωμεν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν παρουσίαν καὶ ἐπιφάνειαν, ὅπου ἔγεινε νήπιον διὰ λόγου μας διὰ νά μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν καὶ νηπιότητα ὅπου εἶχαμεν, εἰς τὴν ἀσέβειαν εὐρισκόμενοι, μὴ φανῶμεν σήμερον πρὸς τοιαύτην εὐεργεσίαν καὶ μεγάλην χάριν ἀχάριστοι, νά ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν διαγωγὴν, μηδὲ νά γυρίσωμεν εἰς τὸν φονευτὴν Ἡρώδη, τὸν πικρὸν διώκτην καὶ τύραννον, τὸν ἀντίδικόν μας ἐχθρὸν καὶ πολέμιον Διάβολον· μήτε τὴν πλατεῖαν ὁδὸν καὶ εὐρύχωρον νά περιπατήσωμεν ὅπου ὁδηγεῖ τοὺς ὁδοιπόρους πρὸς τὴν ἀπώλειαν· ἀλλ' ἄς ἀναχωρήσωμεν καὶ ἄς φύγωμεν τὸν πονηρὸν κοσμοκράτορα καὶ πᾶσαν κακίαν καὶ ἀδικίαν ἄς μισήσωμεν περιπατοῦντες τὴν εὐθείαν καὶ βασιλικὴν στράταν, τὴν ὀρθὴν καὶ σωτήριον»⁴².

* * *

Ἴδου πῶς ἐξύμνουν τὸ μέγα γεγονός τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως οἱ εὐλαβεῖς ἱεροκήρυκες καὶ σοφοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Τὰ κηρύγματά των πλούσια εἰς νοήματα, ἀντλοῦντα ἀπὸ τὸν θησαυρὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μετέδιδον ἀπλετον πνευματικὸν φῶς εἰς τὸ «ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου» εὐρισκόμενον ὑπόδουλον Γένος. Ἡ στερεὰ αὕτη χριστιανικὴ διδαχὴ ἦτο ὁ ἄρτος, ὁ στηρίζων τὴν πίστιν τῶν ραγιαδῶν, ἦτο ἡ βακτηρία ἢ ποδηγετοῦσα τοὺς πόθους τῶν ὑποδούλων, ἦτο ὁ πολικὸς ἀστήρ, ὅστις κατηύθυνε τὰς ἐλπίδας τῶν ἀπηλπισμένων καὶ διετήρει ἄσβηστον τὴν σπῖθαν τῶν ὑψηλῶν ἰδανικῶν καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Πόσοι ἄλλοι ἀνώνυμοι ὑμνηταὶ τῆς Θείας Γεννήσεως θὰ προσεπάθησαν νά τονώσουν καὶ ζωογονήσουν «τὴν ἀποσταμένην ἐλπίδα μὲ λόγια μαγικά»! Εἶναι οἱ πολλοί, οἱ ἄγνωστοι ἀγωνισταὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος τοῦ Γένους μας, ποῦ

42. Ἔ. ἀ., σ. 189.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

ΛΑΪΚΟΣ, ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

Είναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐχρησιμοποιοῦτο τὸ χρίσμα, προκειμένου νὰ κατασταθῇ κάποιος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως, τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ προφήτου.

Αὐτὸ εἶναι ἀναμφιβόλως μία προτύπωση τοῦ ἁγίου Χρισματος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ ὁποίου κάθε Χριστιανὸς καθιερῶνεται καὶ ἀποκαθίσταται εἰς τὸ βασιλικόν, ἱερατικόν καὶ προφητικόν τοῦ ἀξιώμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέπεσε διὰ τῆς παρακοῆς.

Ὁ πνευματοφόρος ἄνθρωπος, ὁ χρισμένος βασιλεὺς καὶ υἱὸς τῆς βασιλείας, δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς διάστασιν μετὰ τὴν λοιπὴν δημιουργίαν.

Ἀντιθέτως, συναισθάνεται βαθύτατα τὴν βασιλικὴν του εὐθύνην, δι' ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκφράζει αὐτὴν ποικιλοτρόπως εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν.

Εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας συναντῶμεν

* Ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς «Σχολῆς Ἐθελοντῶν Διακονίας».

συνέβαλον ὄχι ὀλίγον, ὥστε μέχρις ἡμῶν νὰ παραμείνῃ ζῶσα καὶ ἐνεργὸς ἡ πνευματικὴ κληρονομία τοῦ Ἐθνους, ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστόν, ἡ προσπάθεια πρὸς ἐναρμόνισιν τοῦ ἠθικοῦ βίου πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ὀρθόδοξος παράδοσις τῶν βυζαντινῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ πνευματικότης καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀνταύγεια τοῦ περιεχομένου τῆς θρησκείας μας.

Ἄς προσπαθῆσωμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, τῶν ἐορτῶν τῆς θείας Γεννήσεως, νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας καὶ νὰ ζήσωμεν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν, πού μᾶς δημιουργεῖ ἡ μελέτη τῶν ἐξόχων τούτων ἔργων τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ. Ἄς ἀγωνισθῶμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους καὶ προμάχων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἄς κάμωμεν βίωμά μας τὴν διδασκαλίαν των, ἃς ἐννοήσωμεν τὸ πνεῦμα των καὶ τὴν ἐσωτερικὴν των φλόγα καὶ ἃς λάβωμεν τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἐναρμόνισωμεν, ὅσον εἶναι δυνατὸν περισσότερον, τὸν ἠθικὸν μας βίον πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ δι' ἡμᾶς σάρκα φορέσαντος καὶ ἐν Βηθλεὲμ γεννηθέντος. Αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ καλύτερος ἐορτασμὸς τῶν Χριστουγέννων!

ΙΩΑΝ. ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Δ.Θ.

συγκινητικώτατα παραδείγματα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ. Βλέπομεν μίαν καταπληκτικὴν οικειότητα καὶ μὲ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἄγρια θηρία, ἢ ὅποια ἐκφράζεται ἐνίοτε κατὰ τρόπον παράδοξον δι' ἡμᾶς. Ὁ Ἅγιος Σεραφεῖμ τοῦ Σαρώφ εἶχε φίλιες μὲ μιά μεγάλη ἀρκούδα καὶ ὁ Ἅγιος Φραγκῆσκος συνήθιζε νὰ λέγῃ: «Τὰ ἀδελφία μου τὰ ζῶα». Ἐπίσης, ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος προσηύχето διὰ τὰ ἄλογα ζῶα, διὰ τὰ ἐρπετὰ καὶ δι' ὀλόκληρον τὴν δημιουργίαν.

Ἴδου ἓνα χαριτωμένο περιστατικὸν ἀπὸ τὸ συναξάριον τοῦ ὁσίου Κοπρίου:

«Ἀναβαίνων ποτὲ ὁ ὅσιος εἰς τὸ βουνὸν ὁμοῦ μὲ τὸν ὄνον τοῦ Μοναστηρίου διὰ νὰ κόψῃ ξύλα, ἐπειδὴ μία ἄρκτος ἐπλήγωσε τὸν ὄνον εἰς τὸ μηρίον, ἐκράτησεν ὁ ὅσιος τὴν ἄρκτον καὶ ἐφόρτωσεν εἰς αὐτὴν τὰ ξύλα, εἰπών· «Δὲν θὰ σὲ ἀφήσω πλέον, ἀλλὰ σὺ θὰ κάμνης τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὄνου, τὸν ὅποιον ἐκπλήγωσας, ἕως ὅτου ὑγιάνῃ ἐκεῖνος». Καὶ λοιπὸν, ὑπετάσσετο εἰς αὐτὸν ἡ ἄρκτος καὶ ἔφερε τὰ ξύλα».

Ὅλα αὐτὰ ἐρμηνεύονται εἰς τοὺς ἀσκητικὸς πατέρας τῆς Ἐρήμου μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους: «Ἐάν τις κτήσεται καθαρότητα, πάντα ὑποτάσσεται αὐτῷ, ὡς τῷ Ἀδὰμ ὅτε ἦν ἐν τῷ Παραδείσῳ, πρὶν ἢ παραβῆναι τὴν ἐντολήν» (Παῦλος).

Ὅχι μόνον βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ ἱερεὺς γίνεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ μυστήριον τῆς καθολικῆς ἱερωσύνης.

«Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν, ἀδελφοί, χάριν τῶν οἰκτιρῶν τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ὡς θυσίαν ζῶσαν καὶ ἁγίαν, εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν· αὕτη εἶναι ἡ λογικὴ σας λατρεία», λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. 12,1).

Ὁ πιστὸς λοιπὸν χριστιανὸς εἶναι ἱερεὺς τοῦ σώματός του καὶ ὀλοκλήρου τῆς ὑπάρξεώς του. Καλεῖται νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν ὡς θυσίαν ὀλόκληρον τὸν ἑαυτόν του καὶ ὅλα τὰ ἔργα του καί, μαζί μὲ αὐτά, ὀλόκληρον τὴν δημιουργίαν.

Ἔτσι γίνεται ὀλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου μία διαρκῆς προσφορά πρὸς τὸν Θεόν, μία διαρκῆς θεία λειτουργία.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπεξεργάζεται τὴν φύσιν, ὅταν ἀνακαλύπτῃ καὶ ὑποτάσῃ τὰς δυνάμεις τῆς, ὅταν μεταμορφώσῃ τὰ πάντα γύρω του, δὲν τὸ κάμνει διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀδελφούς του καί, ἐπομένως, τὰ προσφέρει μέσῳ αὐτῶν εἰς τὸν Χριστὸν (Ματθ. 25,40).

Ἀλλὰ ὁ πνευματοφόρος ἄνθρωπος γίνεται ἀκόμη καὶ προφήτης. Ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κηρύττῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν λόγων του καὶ διὰ τῶν ἔργων του καὶ δι' ὀλοκλήρου

τῆς ζωῆς του, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ εἶναι μία διαρκῆς μαρτυρία τῆς παρουσίας καὶ τῆς δράσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἡ ὁποία ἐκτοπίζει κάθε ἀνίερο καὶ κάθε βέβηλο στοιχεῖον καὶ μεταμορφώνει διαρκῶς τὸν κόσμον ὁλόκληρον.

Ὁ καθένας πού βλέπει τὸν τρόπον τῆς ζωῆς ἐνὸς χριστιανοῦ, πρέπει νὰ ἐξαγάγῃ ἀβιάστως τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐντὸς του ζῆ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὅτι δὲν εἶναι ἄνθρωπος συνηθισμένος, ἀλλὰ πολίτης τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ὑμεῖς χρῖσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου καὶ οἴδατε πάντα», λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης (Α' Ἰω. 2,20), ὁ δὲ Κύριος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν κάθε πιστὸν λέγει: «Σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 9,60).

Πρὸς ποίας κατευθύνσεις καλούμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἐντολὴν αὐτὴν τοῦ Κυρίου;

Πρῶτον μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μας, μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδίαν ἐνορίαν μὲ ἡμᾶς.

Πόσοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἀμελοῦν τὰ καθήκοντά των; Μὴ λησμονῶμεν, ὅτι τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν δὲν ἔρχεται οὔτε καὶ εἰς αὐτὰς τὰς συναζέεις μας, δηλαδὴ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἀποχὴν αὐτὴν δὲν εἶναι μόνον ἰδικῆ των, ἀλλὰ εὐθύνη καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῆς ἐνορίας.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τονίζει ἰδιαιτέρως τὸ καθῆκον αὐτό. «Ἄς εἴμεθα σταθεροὶ καὶ ἀσάλευτοι εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος μας», λέγει, «διότι εἶναι πιστὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὰς ὑποσχέσεις, καὶ ἄς προσέχωμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὥστε νὰ παροτρυνώμεθα εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὰ καλὰ ἔργα, καὶ νὰ μὴ ἀμελοῦμεν τὰς συναθροίσεις μας, καθὼς συνηθίζουσι νὰ κάνουν μερικοί, ἀλλ' ἄς ἐνθαρρύνωμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, καθ' ὅσον βλέπετε νὰ πλησιάξῃ ἡ ἡμέρα» (Ἐβρ. 10,23-25).

Κάθε ἀδελφὸς λοιπόν, ὁ ὁποῖος δὲν συμμετέχει εἰς τὰς συναθροίσεις, εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς ἐνορίας μας, πρέπει νὰ προκαλῆ εἰς ὅλους ἀνησυχίαν. Ἐκτὸς τῆς θείας λειτουργίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ συναθροίσις τῶν τέκνων τῆς βασιλείας, ὁ ἀδελφός μας κινδυνεύει. Ἐὰν δὲν κάνωμεν τὸ πᾶν διὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρωμεν, θὰ εἴμεθα ἔνοχοι ἀδιαφορίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔνοχοι ἀδιαφορίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἀλλὰ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καλούμεθα νὰ τὴν κηρύξωμεν καὶ πρὸς μίαν ἄλλην κατεύθυνσιν. Πρὸς τοὺς ἄνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουσι τὸ λυτρωτικὸν μήνυμα. Πρὸς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἴσως τὸ ἤκουσαν, ἀλλὰ εἶδον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, ἐσκάν-

δαλίσθησαν και ἔχασαν πλέον κάθε ενδιαφέρον νά γνωρίσουν τήν ἰδικήν μας πίστιν και τήν ἰδικήν μας ἐλπίδα.

Δι' αὐτούς τοὺς ἀνθρώπους, αἱ εὐθυναί μας εἶναι ηῤῥξημένοι. Εἴμεθα χρεωμένοι εἰς τὸν Θεόν και θά ζητηθῆ ἀπὸ ἡμᾶς λόγος, ἐὰν οἱ ἀδελφοί μας μείνουν μακράν τῆς σωτηρίας, λόγω τῆς ἰδικῆς μας ὀλιγωρίας και τοῦ ἰδικοῦ μας τρόπου ζωῆς.

Ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι ὁ καθένας πρέπει πάντοτε νά εἶναι «έτοιμος πρὸς ἀπολογία, εἰς τὸν καθένα πού θά σᾶς ζητήσῃ λόγον διὰ τήν ἐλπίδα πού ἔχετε μέσα σας. Ἄλλὰ νά τὸ κάνετε μὲ εὐγένειαν και σεβασμὸν» (Α' Πέτρου 3,15 ἐξ.).

Ὅποιοι μένει ἀδιάφορος διὰ τήν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν, ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ και δὲν ἀγαπᾷ εἰς τήν πραγματικότητα τὸν Θεόν. Ὁ Χριστὸς «ἔδωσε τὴν ζωὴν του δι' ἡμᾶς. Ἔτσι και ἡμεῖς ὀφείλομεν νά δίδωμεν τὴν ζωὴν μας ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν» (Α' Ἰω. 3,16). Χωρὶς νά ἀγαπήσῃ τὸν ἀδελφόν του, δὲν εἶναι δυνατὸν νά ἀγαπήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεόν.

Πῶς ἡμῶς δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὸν ἀδελφόν μας, ἐὰν δὲν ἐνδιαφεροῦμεν διὰ τήν σωτηρίαν του; Και ἐὰν τοῦτο ἦτο δυνατὸν, δὲν θά ἀπεδείκνυε τότε μίαν ἄλλην κατάστασιν, ἢ ὅποια ἔπρεπε νά μᾶς ἐμβάλῃ εἰς ἀκόμη μεγαλύτεραν ἀνησυχίαν; Δὲν θά ἐφάνερωσε δηλαδὴ, ὅτι ἡ «ἐν ἡμῖν ἐλπίς» δὲν εἶναι καλῶς θεμελιωμένη μέσα μας, ὅτι εἴμεθα «γλιοροὶ» και, ἐπομένως, κινδυνεύομεν νά καταδικασθῶμεν περισσότερον και ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀπίστους;

Εἶναι λοιπὸν καιρὸς νά λάβωμεν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν μας τὴν μεγάλην αὐτὴν κλησιν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια μᾶς ἔγινε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος και τοῦ ἱεροῦ Χρίσματος, πού εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἰδικῆς μας προσωπικῆς πεντηκοστῆς. Τοῦτο διότι τὸ λησμονῶμεν αὐτὸ τὰς περισσοτέρας φορές και νομίζομεν, ὅτι μόνον οἱ κληρικοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας.

Λ α ἱ κ ὸ ς δὲν σημαίνει τὸν μὴ κληρικόν, ἀλλὰ ἐκεῖνον πού διὰ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος και τοῦ ἱεροῦ Χρίσματος κατέστη μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, μέλος συνειδητὸν, δηλαδὴ μέλος ὑπεύθυνον.

Εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχουν ἀνεύθυνα μέλη, ἢ μέλη «ἐπίτιμα», ὅπως ὑπάρχουν εἰς τὰ διάφορα σωματεῖα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι σωματεῖον, ἀλλὰ Σῶμα, δὲν εἶναι ὀργάνωσις, ἀλλὰ ὀργανισμός. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ Ἐκκλησία δὲν γνωρίζει ὀπαδοὺς, ἀλλὰ μέλη, τὰ ὅποια συναποτελοῦν κατὰ τρόπον ἀρμονικόν τὸ ὅλον Σῶμα μὲ κεφαλὴν τὸν Χριστόν, χωρὶς τὸ ἓνα νά ὑπο-

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ *

Τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα τοῦ κληρικοῦ ἐν σχέσει μετὰ τὰς κατ' οἶκον ποιμαντικὰς ἐπισκέψεις εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἀντίστασις καὶ ἀνησυχία τοῦ δοκιμάζει.

Ὁ κληρικός παλεύει μετὰ δύο πειρασμούς, ὅταν ἔρχεται ἡ σιγμὴ τῆς κατ' οἶκον ἐπισκέψεως, τοὺς ὁποίους ἴσως νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ, διότι συνήθως ἀποθοῦνται εἰς τὸ ὑποσυνειδητόν.

Ἡ πρώτη εἶναι ἡ τάσις τῆς ἀποστροφῆς, ἡ ὁποία εἶναι μία ἐντονη ἀντίστασις νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ καταφύγιόν του καὶ νὰ συναντήσῃ ἀνθρώπους. Ἡ ἀντίστασις αὐτὴ τὸν κρατεῖ διαρκῶς ἀπησχολημένον εἰς τὸ γραφεῖόν του μετὰ διάφορα θέματα, ἀμφιβάλλοντα ἂν ἡ ὥρα εἶναι κατάλληλη δι' ἐπίσκεψιν, ἀναζητοῦντα δικαιολογίας διὰ νὰ τὴν ἀναβάλῃ καὶ σχεδὸν ἐλπίζοντα ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς εἰς τὸ σπίτι, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇ πρὸς τὸ παρὸν ἀπὸ τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς θεμελιώσεως ποιμαντικῆς σχέσεως.

Δύναται νὰ ἀποδώσῃ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀποστροφήν του αὐτὴν εἰς ὀκνηρίαν ἢ εἶναι δυνατόν νὰ διερωτηθῇ μήπως ἔχει ἐνδοστροφῆν προσωπικότητα καὶ διὰ τοῦτο εἶναι τόσοσιν συνεσταλμένος καὶ αἰσθάνεται τόσοσιν ἀνασφαλῆς μετὰ ἄλλους ἀνθρώπους, ὥστε νὰ προτιμᾷ νὰ ἀποσύρεται εἰς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ γραφεῖου του καὶ νὰ παραμένῃ ἀπησχολημένος μετὰ τὰ βιβλία καὶ τὰς σκέψεις του. Ἴσως

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

καθίσταται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὸ ἓνα νὰ διαχωρίζῃ τὰς εὐθύναις του ἀπὸ τὰ ἄλλα.

Ὁ καθένας χριστιανὸς καθίσταται βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης. Ἡ εὐθύνη του δηλαδὴ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καθολικὴ, διότι καὶ ὁ ἴδιος, ὡς μέλος τοῦ Χριστοῦ, ὡς μέλος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, γίνεται εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς εἰδικῆς ἱερωσύνης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν διαχωρισμὸν τῶν διαφόρων διακονιῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκουν τὴν ὀρθὴν θέσιν των εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ, ἐπομένως, δὲν εἰσάγουν διαίρεσιν, ἀλλὰ ἐνότητα. Τὴν πλήρη ἐκείνην ἐνότητα, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει τὸ γεγονός τῆς θείας εὐχαριστίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ διαφοραὶ μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διαφοραὶ διακονίας, ἔχουν χαρακτῆρα λειτουργικὸν καὶ δὲν εἰσάγουν οὐδένα ὀντολογικὸν διαχωρισμὸν.

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ἀκόμη νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποστροφήν, ἕνα ὑποκρυπτόμενον ἐγωϊσμόν, ὁ ὁποῖος ἀμύνεται ἐνὸς ἐξαιρετικῶς εὐαίσθητου «ἐγῶ» καὶ ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει μίαν στάσιν ἀπομακρύνσεως καὶ ὑπεροχῆς, διὰ νὰ ὑπερπηδῆσῃ ἕνα χρόνιον αἰσθημα κατωτερότητος, πού ἔχει τὰς ρίζας του εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Εἶναι δυνατὸν ἐπίσης νὰ φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀποστροφή του αὕτη διὰ συναντήσεις, ἐπαφὰς καὶ σχέσεις μετὰ ἄλλων προέρχεται ἀπὸ τὸν φόβον ὅτι θὰ διαπράξῃ κανένα σοβαρὸν λάθος, ἢ θὰ κἀνῃ ἢ θὰ εἴπῃ κάτι πού δὲν εἶναι σωστόν, καὶ ἔτσι θὰ ὑποφέρῃ τὸν πόνον μιᾶς ἐπιτιμητικῆς αὐτοκριτικῆς καὶ τὸ ἀνυπόφορον συναίσθημα ὅτι κατέστρεψε τὸ εὐαίσθητον ἄνθος τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων.

Ὁ δεῦτερος πειρασμὸς εἶναι ὁ πειρασμὸς τῆς προσκολλήσεως. Μία ἀκατανίκητος ἐπιθυμία νὰ ταυτίσῃ κανεὶς συναισθηματικὰ ἑαυτὸν μετὰ ἄλλους. Καὶ αὐτὴ ἡ τάσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ χωρὶς μίαν βαθεῖαν ἀνάλυσιν τῶν κρυπτῶν ὑποσυνειδητῶν κινήτρων τῆς προσωπικότητος. Τὸ ὑποσυνειδητὸν κίνητρον τοιούτων ἀναγκῶν δύναται ἐπίσης νὰ ἔχῃ τὰς ρίζας του εἰς τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν, μετὰ τὰ πρῶτα συναισθήματα μοναξιάς καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τὴν ἀπεγνωσμένην ἐπιθυμίαν διὰ φυσικὰς ἐκδηλώσεις στοργῆς. Αὐτὸ τὸ αἰσθημα δύναται νὰ ἐνισχυθῇ ἔτι περισσότερον μετὰ τὴν σκληρὰν προσπάθειαν τοῦ παιδιοῦ νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ ἀποσπᾶσῃ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν γονέων καὶ συμπαικτῶν του, οἱ ὁποῖοι τὸ ἀποκρούουν συνήθως ἀπερίσκεπτα ἢ ἀπαιτοῦν ἐπίμονα τελειότητα, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνωνται πόσον βαθεὰ εἶναι τὰ τραύματα τῆς κρυφῆς ἀποτυχίας... Ἴσως ἐν τούτοις τὸ συναίσθημα αὐτὸ νὰ εἶναι ἀπλῶς ἡ ἐκφρασις τῆς βαθυτέρας καὶ δυνατωτέρας ἀπὸ ὅλας τὰς ἀνάγκας, τούτέστι τῆς ἀνάγκης δι' ἀγάπην, ἡ ὁποία εἰς τὴν κοινωνίαν μας ἀποκρούεται μετὰ αὐστηροῦς περιορισμοῦς, πού ἐπιβάλλονται ἀπὸ ἕνα πουριτανικὸν καὶ παρανοϊκὸν πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος καταστέλλει ζωτικὰς ὀρμάς τοῦ ἀνθρώπου, προσφέρων ὡς ἀντάλλαγμα δύναμιν καὶ ἐπιτυχίαν ἢ τὴν ὑπόληψιν μιᾶς ἀκάμπτου καὶ ξηρᾶς ἀρετῆς.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅσον περισσότερον ἀποκρούεται ἡ ἀνάγκη στενῆς σχέσεως, τόσο γίνεται ἰσχυροτέρα καὶ ὅσον περισσότερον στερεῖται κανεὶς στοργῆς, τόσο ἡ πεῖνα διὰ στοργὴν γίνεται ἀκόρεστος. Ἐνας κληρικὸς ἐπομένως εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἔχῃ ἀρκετὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν του διὰ νὰ δύναται νὰ προχωρήσῃ μετὰ ἀσφάλειαν εἰς τὴν θεμελίωσιν ποιμαντικῶν σχέσεων, διότι διαισθάνεται τοὺς κινδύνους τῆς συναισθηματικῆς προσκολλήσεως.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΦΙΛ. ΦΑΡΟΣ.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἐξ ὧσων ἀνωτέρω παρεθέσαμεν, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατέχει σήμερον τὸ κέντρον τῆς θεολογικῆς ἐρεῦνης καὶ συζητήσεως.

Δὲν δύναται νὰ δοθῇ πλήρης περὶ Ἐκκλησίας ὀρισμός, εἰμὴ μόνον ἐκφράσεις τινές, αἵτινες ἀναφέρονται κυρίως περὶ τὴν οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς.

Εἰς τὸ πρόβλημα «τί εἶναι Ἐκκλησία», θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι αὕτη εἶναι «τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ».

Ἡ Ἐκκλησία συνδέεται στενῶς μὲ τὸ προαιώνιον σχέδιον τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου· διὰ τοῦτο τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐκκλησίας δέον νὰ ἀναζητήσωμεν πολὺ ἐνωρίτερον τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ Πεντηκοστή δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς «ἡ γενέθλιος ἡμέρα» τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως τοῦ ἔργου αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὑπὸ χαρακτῆρα καθαρῶς Χριστιανικόν.

Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ προσέτι ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ἀναγέννησις καὶ μεταμόρφωσις, ἵνα οὗτος δυνηθῇ νὰ εὐρίσκηται εἰς συνεχῆ κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται στενῶς μὲ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, καὶ ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφήν λειτουργικὴν, Ἱεραποστολικὴν, Διδακτικὴν-Δογματικὴν (διατύπωσιν δογματικῆς διδασκαλίας) καὶ Ποιμαντικὴν.

Ἡ ιδιότης τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Χριστοῦ ὑποστηρίζεται ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ καὶ εἶναι συνείδησις τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καὶ πνευματικότητος.

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ιδιότητος ταύτης τῆς Ἐκκλησίας, ὁ χριστιανός, ὡς μέλος αὐτῆς, αἰσθάνεται ἠνωμένος καὶ ἐν συνεχεῖ συναρτήσῃ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ συνανθρώπου.

Πάντα δὲ ταῦτα δημιουργοῦν εἰς ἡμᾶς τὴν συνείδησιν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ συμπροβληματιζώμεθα μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανῶν, καὶ ἐπομένως νὰ συμμετέχωμεν θετικῶς συμβάλλοντες εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀπασχολοῦν αὐτούς.

Ἐπὶ τούτοις, νομίζομεν, ὅτι καὶ ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία καλὸν εἶναι, κατὰ καιροῦς, καὶ ἐν τῇ προσπαθείᾳ αὐτῆς, ὅπως

μεταμορφώση τὸν ἄνθρωπον καὶ κατανοήση τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὄχι μόνον ἐξ ἐπόψεως ἀνθρωποκεντρικῆς, ἀλλὰ καὶ Θεοκεντρικῆς καὶ Χριστοκεντρικῆς, νὰ συμβάλῃ ἐνεργοῦσα δι' ὅλων τῶν πνευματικῶν μέσων, ἅμα δὲ καὶ ὑλικῶν, ἅτινα δύναται νὰ διαθέσῃ, ἵνα ὁ ἄνθρωπος τῆς συγχρόνου ἐποχῆς καταστήσῃ προσωπικὸν αὐτοῦ βίωμα τὴν μεγάλην ταύτην ιδιότητα τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι αὕτη εἶναι Σῶμα Χριστοῦ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐν εἶδει συμπερασμάτων, παραθέτομεν ἐνταῦθα προτάσεις τινάς, αἵτινες καθ' ἡμᾶς κρίνονται ἀναγκαῖαι, ἵνα βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν προσοικεῖωσιν τῆς μεγάλης ἀληθείας περὶ Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Χριστοῦ.

Ὅθεν, πρὸς τοῦτο, προτείνομεν ὅπως:

1) Εἰς τὴν Ἱερατικὴν Ἐκπαίδευσιν εἰσαχθῆ ἡ συστηματικὴ διδασκαλία «Περὶ Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Χριστοῦ».

2) Νὰ συγκαλῆται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἅπαξ τοῦ ἔτους Ποιμαντικὸν Σεμινάριον, ὅπερ θὰ ἐνημερώη τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Ἱερεῖς ἐπὶ διαφόρων φλεγόντων ποιμαντικῶν καὶ κοινικῶν προβλημάτων, ἅμα δὲ θὰ κατευθύνῃ καὶ ὑποβοηθῆ τοὺς ἐργάτας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ καθ' ὅλου ποιμαντικὸν αὐτῶν ἔργον.

3) Νὰ ἀποστέλλωνται, εἰ δυνατόν, δωραινὰ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κατάλληλα ποιμαντικὰ μικρὰ βιβλία, θίγοντα καὶ προτείνοντα λύσεις εἰς τὰ ποιμαντικὰ προβλήματα τῆς Ἑνορίας, ὡς λ.χ. «Τί εἶναι ὁ Ἱερεὺς», «Ἡ Ἐξομολόγησις κατὰ τοὺς Πατέρας», «Ἡ Πρεσβυτέρα», ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ.ἄ.

4) Νὰ καθιερωθῆ ὑπὸ τῶν Ἱεροκηρῦκων, Κατηχητῶν καὶ λοιπῶν ἀσχολουμένων περὶ τὸν Θ. Λόγον σειρὰ Κηρυγμάτων, ὁμιλιῶν κ.λ.π. περὶ Ἐκκλησίας ὡς Σώματος τοῦ Χριστοῦ, θεμελιωμένη ἢ διδασκαλία αὕτη ἀγιογραφικῶς καὶ ἐπὶ τῆς θεολογίας τῶν Ὁρθοδόξων Πατέρων, καθ' ὅτι ἡ διδασκαλία αὕτη τυγχάνει ἄγνωστος εἰς τὸν πολὺν κόσμον.

5) Τὸ φύλλον «Φωνὴ Κυρίου» νὰ ἀσχοληθῆ ἐπανειλημμένως περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ νὰ παρακληθοῦν οἱ Διευθυνταὶ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι κυκλοφορούντων θρησκευτικῶν ἢ καὶ λοιπῶν ὑγειῶν περιοδικῶν, ὅπως διαθέσουσιν ἄνωγρον εἰς τὰς στήλας αὐτῶν καὶ γράψουν περὶ τῆς ἀνωτέρω ιδιό-

ΠΑΪΣΙΟΣ Β', ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ (1776 - 1781)*

Βιογραφία.

Ὁ Πέτρος, τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα τοῦ Παΐσιου, γεννήθηκε στὰ ἀδούλωτα Φάρασα τῆς Καππαδοκίας τὸ 1777.

Τὰ πρῶτα, τὰ Ἐκκλησιαστικὰ γράμματα, τὰ ἔμαθε στὸ ἀχνὸ φῶς τοῦ κεριοῦ τῆς Ἐκκλησίας, κοντὰ στὸν ἱερέα πατέρα του Ἀναστάσιο. Πίσω ἀπ' τὸ θαμπὸ φῶς τῆς καντήλας, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, ὠραματίστηκε τὸ ἀνέσπερο φῶς τῆς Πίστεως καὶ τῆς γνώσεως, καὶ ἐπόθησε τὸν φωτοστέφανο τοῦ πνευματικοῦ ἀθλητοῦ.

Στὰ 1796 ὁ ὀρμητικὸς πόθος του τὸν ἔφερε στὴν Καισάρεια, τὴν πρωτεύουσα τῆς Καππαδοκίας. Ἐδῶ εἶχεν ἀνοίξει ὁ ἱερομόναχος Γερμανὸς τὸ πρῶτο συστηματικὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο μετὰ τὴν Ἀλωσι, στὰ 1792. Εἶχεν ἀνοίξει ὁ Γρηγόριος ὁ Ἀθηναῖος Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Σχολεῖο στὰ 1773-1779, ὅμως δὲν ἐπρόκοψε.

Μπῆκε στὴ Σχολὴ αὐτὴ καὶ δὲν ἄργησε νὰ διακριθῇ γιὰ τὴν ἐπιμέλεια, τὴν φιλομάθεια καὶ τὴν ὀξεία ἀντίληψή του. Ὁ βιο-

* Συνέχεια ἐν τῆς σελ. 81 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3-4 τεύχους.

ητος τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ βεβαίως ἀποσταλῆ αὐτοῖς ἀνάλογον θεολογικὸν ὕλικόν.

6) Νὰ καθιερωθῇ εἰς τὰ πλαίσια τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἢ σύγκλησις τακτικῶν Ἱερατικῶν συνάξεων, εἰς τὰς ὁποίας νὰ καλοῦνται καὶ λαϊκὰ μέλη, μετ' ἀκρόασιν δὲ καὶ τῆς ἀπόψεως τῶν λαϊκῶν, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθωσι ζῶντά τινα στελέχη ἐν τῷ ἔργῳ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀναπτύσσηται ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἢ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν λαϊκῶν ἀντιμετώπισις τῶν δυσχερῶν ποικίλων συγχρόνων προβλημάτων καὶ ἐπὶ πλέον νὰ δίδεται ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ πρακτικῆ κατεύθυνσις πρὸς τοὺς Ἐφημερίους διὰ τὸ ποιμαντικὸν αὐτῶν ἔργον ἐν τῇ ἐνορίᾳ.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

γράφος του Ἄν. Λεβίδης γράφει ὅτι πολὺ τὸν βοήθησε ἡ μητρική του, ἡ Φαρασιώτικη γλῶσσα.

Ὁ σεβαστὸς δάσκαλός του καὶ ὄλο τὸ περιβάλλον τῆς Σχολῆς ἰδιαίτερα ἀγάπησαν τὸν μαθητὴ Πέτρο. Δι' αὐτό, ὅταν τὸ 1799 ὁ δάσκαλος Γερμανὸς πῆγε στὴν Πόλη νὰ κάμῃ ἐράνους ὑπὲρ τῆς Σχολῆς, στὸν μαθητὴ του Πέτρο ἐμπιστεύτηκε τὴν συνέχισι τῆς διδασκαλίας.

Τὸ 1802, ὅταν εἶδαν τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπανασυστήσουν τὴν Ἱερά Μονὴ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου στὰ Φλαβιανὰ (τὸ Ζινδζιδερέ), καὶ τὴν ἐκεῖ ἴδρυση τῆς Σχολῆς, τὸν μοναχὸ Παῖσιο, εἶχε καρεῖ μοναχός, ἀποστέλλει στὸ "Ἅγιον" Ὄρος νὰ μελετήσῃ τὸν Μοναχικὸ βίῳ γενικὰ καὶ ἰδιαίτερα τὸ κοινοβιακὸ καὶ ἰδιόρρυθμο σύστημα.

Τὸ πέρασμά του ἀπ' τὶς Κυδωνίες, (τὸ Ἀϊβαλῆ), ποὺ εἶχαν τὴν περίφημη Ἑλληνικὴ Σχολή, τὸν συνδέει μὲ τιμητικὰς γνωριμίες καὶ φιλίες μὲ τοὺς τότε μεγάλους Διδασκάλους, τὸν ἱεροδιάκονο Θεόφιλο Καίρη, τὸν Γρηγόριο Σαράφη καὶ Βενιαμὴν τὸν Λέσβιο.

Ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὸ "Ἅγιον" Ὄρος στὰ 1803, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀρχίσει τὸ ἔργο τοῦ Ζινδζιδερέ καὶ ὁ Δάσκαλός του τὸν ἐπρότεινε δάσκαλο στὴν πλούσια Ἑλληνικὴ Καππαδοκικὴ Κοινότητα, τὴν Κερμύηρα, καὶ μετὰ ἓνα χρόνον, τὸ 1804, ὁ ἀείμνηστος Γερμανὸς ἴδρυσε στὸ ἀνακαινισμένον Μοναστήρι τὴν Σχολή, τὸν μετακαλεῖ ἀπ' τὴν Κερμύηρα καὶ τὸν διορίζει ἐκπρόσωπό του, ἀφοῦ προηγουμένως χειροτονήθηκε ἀπ' τὸν σοφὸ Ἱεράρχη Ἰκωνίου Κύριλλον 1803-1810, μετὰ, τὸ 1810-1813, μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως καὶ τὸ 1813-1818 πατριάρχην Κων/πόλεως ὡς Κύριλλον ΣΤ', παραιτηθέντα δὲ καὶ ἐπανελθόντα εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἀπαγχονισθέντα τὴν 18 Ἀπριλίου τοῦ 1821 κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, εἰς ἱερομόναχο, στὴν Μονὴν Ἠγούμενος καὶ ἐτοποθετήθη στὴν Σχολὴ Διευθυντής.

Ἀλλὰ τὸ 1805 ὁ ἀείμνηστος Γερμανός, ὁ κατ' ἐξοχὴν εὐεργέτης τῆς ἀναγεννωμένης Καππαδοκίας, ἀπέθανε, καὶ ἡ Μονὴ μὲ τὴν Σχολὴ παρέμειναν πνευματικὴ κληρονομία στὸν νεαρὸ μαθητὴ του ἱερωμένο Παῖσιο. Αὐτὸς τις παραλαμβάνει μὲ ἔνθεο πίστι καὶ ἔθνικὸ ζῆλο καὶ τις κατευθύνει μὲ ἀλματώδη πρόοδο στὴν Ἑθνικὴ καὶ Ὀρησκευτικὴ τους ἀποστολή.

Μέσα σὲ λίγα χρόνια, τὸ δίδυμο Ἰδρυμα μετασκευάζεται σὲ πραγματικὴ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Παιδείας κιβωτό, ποὺ καθ' ὄλο τὸν περασμένον αἰῶνα καὶ τις ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀκτινοβόλησε τὴν ζωογόνον λάμψη του, ὄχι μόνον στὴν Καππαδοκία, ἀλλὰ καὶ πέρα ἀπ' αὐτήν, στὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μικρᾶς

+ ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Σεπτέμβριος 1973...

Σ' ένα ξενοδοχείο τῆς Κανάγκα (Ζαΐρε-πρώην Βελγικὸ Κογκό) φτάνει ὁ πρωτοπόρος τῶν νεωτέρων χρόνων, Ἑλληὴν Ἱεραπόστολος τῶν Μαύρων.

Δέκα χρόνια τώρα στὴν καρδιά τῆς Ἀφρικῆς ἔχουν χαρίσει πτερὰ στ' ὄνομά του... Εἰδοποιημένοι οἱ κάτοικοι τὸν προσμένουν. Μαζεύονται μπροστὰ στὸ ξενοδοχείο του. Ζητοῦν νὰ τὸν ἰδοῦν. Νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ κουρασμένο χέρι. Νὰ τὸν ἀκούσουν «εὐαγγελιζόμενον Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν».

Δακρύζει ὁ γέροντας. Βλέπει τὸν θερισμὸ πολὺ. Κι εἶναι μόνος. Ἀγρυπνεῖ, πάντως, ὁ «Κύριος τοῦ θερισμοῦ».

Ἀσίας καὶ διέλυσε τὰ πυκνὰ σκοτάδια τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος.

Τὸ ἀναληφθὲν ἔργο ἦταν τεράστιο. Ἦταν ἀσυγκρίτως δυσανάλογο πρὸς τὶς δυνατότητες τῆς Περιφερείας, καὶ οἱ εἰσφορὲς τῶν Καππαδοκῶν ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς στὰ πρῶτα ξανοίγματα τῶν Ἰδρυμάτων. Ὁ Παῖσιος δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ ἀνυπερβλήτου τούτου ἐμποδίου. Ἀναχαιτίζει τὴν ἀκάθεκτη φορὰ τῆς καταστροφῆς μόνος του, μὲ τὸ ἥράκλειο ψυχικὸ σθένος του.

Τὸ ξυπνημένο ἐθνικὸ φρόνημά του καὶ ὁ διάπυρος τῆς πίστεως ζῆλος του, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ παλινδρομήσῃ στὴν οὐκ ἐπιθυμητὴν κατάστασιν τῆς ἀφετηρίας, οὔτε καὶ νὰ κλειστῆ̄ στοὺς στενοὺς ἀσκητικoὺς τοίχους τῆς Μονῆς. Τὸν ὀρθώνουν σὲ προσωπικότητα τῆς ἐνδιάθετης ἀξίας του καὶ τὸν ὑψάνουν στοὺς ὀραματισμοὺς καὶ μετωρισμοὺς τῆς πνευματικῆς ἀφυπνίσεως ὀλοκλήρου τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ ἔργον, ὅπως τὸ θεμελίωσαν, θὰ ἰδοῦμε, θὰ ἀγκαλιάσῃ τὸ ὅλο Μικρασιατικὸ ἐθνικὸ τμήμα καὶ πρέπει στὸ ξεκίνημά του, αὐτὸ πρῶτα νὰ ἀγκαλιάσῃ τὸ Ἰδρυμα.

Ὁ σοφὸς Δάσκαλός του ἀνοιξε τὸν δρόμο, ὅταν πῆγε στὴν Πόλη γιὰ εἰσφορὲς τῶν Ὀμογενῶν, πρὸ παντὸς δὲ τῶν Καππαδοκῶν, ὑπὲρ τῆς ἀρτισύστατης Σχολῆς, καὶ τὸ παράδειγμά του καλοῦσε τὸν μαθητὴ στὴν καρποφόρο λύσιν.

Στὴν Βασιλεύουσα ὑπῆρχε πολυπληθὴς καὶ εὐήμεροῦσα Καππαδοκικὴ παροικία, ἡ Συνοικία τῶν Ὑψομαθίων καὶ ἡ ἐλπίδα τοῦ Παῖσιου στράφηκε πρὸς τοὺς συμπατριῶτες του αὐτοὺς.

(Συνεχίζεται)

Ἱερ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

Μεταστεγάζεται σε σπίτι, πού του παραχωρούν οι ιθαγενείς. Δέχεται συνεχώς επισκέψεις. Διψούν για την αλήθεια οι «Μαύροι» του. Κατακερματισμένες ομάδες από άλλες δημολογίες. Πολλοί — έχουν πάρει, τώρα, δικό τους δρόμο — τον πλησιάζουν. Ποθούν το Φῶς. Τὸ σωστό. Τὴν Ἁγία Ὀρθοδοξία. Ἄλλοι προέρχονται κατ' εὐθείαν ἀπ' τὰ σκοτάδια τῆς εἰδωλολατρίας.

Ὁ π. Χρυσόστομος κατηχεῖ. Μόνος του γράφει στὴ γραφομηχανή του κείμενα. Μόνος του τὰ «τραβάει» στὸν πολὺγραφο του. Ἐχει μάθει τὴ ντόπια διάλεκτο. Γράφει ὅ,τι θεωρεῖ ἀναγκαῖο σ' αὐτή. Ἦξερε καὶ τὰ Γαλλικά. Μιλοῦσε καὶ Ἀγγλικά. Ὁ δρόμος ἀνοιχτός. Ἡ πορεία μεγάλη. Κι ἐκεῖνος μόνος.

Τὸ σπίτι πιά δὲν χωρεῖ. Ἐνας «πάστωρ» ἀπὸ τοὺς νῦν Κατηχουμένους τοῦ δίδει κάποιο οἶκημα.

Φτιάχνει σ' αὐτὸ Ἱερὸ Βῆμα. Χτίζει Ἁγία Τράπεζα. Τοποθετεῖ Πρόθεσι. Ἐχει πλέον Ναό. Ὁ καιρὸς προχωρεῖ. Κατηχεῖ. Βαπτίζει. Στεφανώνει. Λειτουργεῖ. Ἀρχίζει νὰ κτίζει ναό. Ἐργάζεται νύχτα-μέρα. Τρεῖς ὥρες ὕπνος τὸ 24ωρο τοῦ φτάνει. Ὅταν δὲν δουλεύη πνευματικά, δουλεύει χειρωνακτικά. Ἐχει πλῆθος ἐργαλεία. Πότε μαραγκός. Πότε ἠλεκτρολόγος. Ἄλλοτε κτίστης καὶ σοφρατζῆς. «Ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησεν αἱ χεῖρες αὐταί».

—Μὲ ξεκουράζει νὰ δουλεύω μὲ τὰ χέρια. Κι ἔχω καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ σκέπτομαι. Νὰ σχεδιάζω.

Στὴ διατροφή ὑπάρχουν προβλήματα. Τέσσερα χρόνια συνέχεια στὰ νειάτα του, δὲν ἔτρωγε λάδι. Αὐτὸ τοῦ εἶχε δημιουργήσει θέματα στὸ στομάχι. Τὰ πληρώνει τώρα.

Φτάνουμε στὸ Δεκέμβριο. Τὶς πρώτες μέρες τὸν πιάνει ρινορραγία. Τὴν σταματᾷ. Ξαναρχίζει. Ἀμύνεται. Ἐπιμένει. Ξεκινάει γιὰ τὴν πόλι Μπουσμαί. Τὸν ἔχουν θερμοπαρακαλέσει οἱ ιθαγενεῖς νὰ πάη νὰ τοὺς βαπτίσῃ Ὀρθοδόξους. Ἡ διαδρομὴ δύσκολος. Δρόμοι κακοί. Βροχὴ ἀκατάπαυστη, δυνατὴ. Καὶ στὰ μισὰ τοῦ δρόμου πάλι ρινορραγία. Τί νὰ κάνη; Θέλοντας καὶ μὴ γυρίζει πίσω. Πλησιάζουν Χριστούγεννα. Μ' ὄλες τὶς ἐπιμονὲς τῆς ρινορραγίας δὲν σταματᾷ τὸ ἔργο του: Τὴν κατήχησι, τὸν πολὺγραφο. Ἐτοιμάζει καὶ στέλνει 10.000 πολυγραφημένα κείμενα γιὰ προπαρασκευὴ τῶν ιθαγενῶν στὴν εἰσοδοχὴ των στὴν Ὀρθοδοξία.

Δευτέρα, 25 Δεκεμβρίου 1973. Χριστούγεννα!

Κατάφερε νὰ σταματήσῃ τὸ αἷμα. Ἀνήμερα λειτούργησε, ὅπως καὶ τὴν παραμονή. Κοινώνησε μὲ τόση συγκίνησι τοὺς νεοφώτιστους...

Ἄλλη ρινορραγία ἀκατάσχετη. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶναι ἀδύνατο ν' ἀποφύγη τὸ Νοσοκομεῖο.

Ταμπὸν κι ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ κάνουν δυσ-

βάσταχτη τή δυσκολία τῆς ἀναπνοῆς. Ὑπομένει καρτερικά. Βγαίνει ἀπό τὸ Νοσοκομεῖο. Τοῦ ἀφαιροῦν τὰ ταμπόν. Βελτίωσι...

Παρασκευή, 29 Δεκεμβρίου 1973, στὸ σπίτι πού ἔμενε στὴν πόλι Κανάγκα: Μετὰ τὰ Χριστούγεννα, εἶχε πει: «Σὲ τρεῖς μέρες κάτι περιμένω. Κάτι μεγάλο θὰ γίνη».

Πέρασε ἡσυχὰ στὸ κρεβάτι ὅλη τὴν Παρασκευή. Σὰν νὰ καλλιτέρευε. Φαινόταν ἡρεμος, ἡσυχος, γαλήνιος στὴν προσευχὴ τὴν νοερά, τὴν ἀδιάκοπη. Στους εὐλογημένους ἱεραποστολικούς συλλογισμούς του...

Κάποια στιγμή «περὶ τὴν ἡλίου δύσιν» τὸ βλέμμα του κοιτάζει ἀπόμακρα... Βλέπει μακριά. Πάνω ἀπὸ τὴ Λιβύη. Περνάει τὴ γαλανὴ Μεσόγειο... Τί θέλει νὰ δῆ; Τί περιμένει; Ἴσως, μέσα στὸ νοῦ του, νὰ ἐπανέρχεται τὸ ἐρώτημα: Μὰ δὲν θὰ ῥθῆ κανεῖς; Κανεῖς; Οὔτε ἓνας ἀκόμα; Ὡρα 8 μ.μ. Ἔβηξε ἀπαλά. Αὐτὸ ἦταν. «Καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα». Ἦσυχὰ, ἀθόρυβα, ἀπλᾶ, ταπεινά, ὠραῖα... Ἡ «προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς» ἀνεψιά του — ἀδελφὴ νοσοκόμος — τὸν ἐτοιμάζει «ὡς ἔθος ἐστί».

Ἐπιτραχήλιο. Ἐπιστήθιος Σταυρός. Ἱερὸ Εὐαγγέλιο. Τὸ χέρι, τὸ ἀκούραστο Ἱεραποστολικὸ χέρι, σὲ σχῆμα εὐλογίας...

Τὸν μεταφέρουν στὸ Ναό. Τὸ δικό του Ναὸ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, πού μὲ τὰ χέρια του διαρρύθμισε.

«Οἱ μαῦροι του» κλαῖνε τὸν Πατέρα. — Σὲ σένα χρωστᾶμε πού

Ὁ πατὴρ Χρυσόστομος στὴν Ἐκκλησίᾳ πού κτίζεται μὲ δωρεὰς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκκλησία καὶ Κόσμος

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Ἡ ἐγκατάλειψι τῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεωδῶν, ποὺ ἄλλοτε ἔδιναν ἔμπνευσι καὶ κίνητρα ἡρωϊσμοῦ στοὺς λαοὺς καὶ στὰ ἄτομα, εἶναι τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς ἐποχῆς μας.

Σπαράζουσι οἱ συνειδήσεις μέσα στὴ μοναξιὰ τῆς κενότητος καὶ τοῦ θρυμματισμοῦ κάθε πνευματικῆς ροπῆς καὶ μεταφυσικῆς ἀνησυχίας.

Πολιτισμὸς, μὲ βαθύτατες ἱστορικὲς ρίζες, μακριὰ στὸ χῶρο καὶ στὸ χρόνο, ποὺ γιγάντωσαν καὶ θεράπευσαν τὴν ὁμορφιά καὶ τὴν ἠθικὴν ὑγεία, ἔχουσι ξεριζωθῆ τῶρα καὶ οἱ καρδιὲς μένουσι ἐκτεθειμέναι, ἀσύνδετοι στὴν θανατηφόρα καυτὴ ἔρημο.

Ἰδεώδη, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ὄχι μόνον ἔφεσι καὶ ἐπιδίωξι, ἀλλὰ πραγματικὴ ἀνάγκη, ὑπαρξιακὴ διέξοδος, σήμερα ἀποτελοῦν ἀφορμὲς δυσπιστίας καὶ προκλήσεως βαθυτάτης ἀποστροφῆς. Κι ἐνῶ ἄλλοτε τὰ ἰδεώδη αὐτὰ καὶ οἱ κορυφαῖες πεποιθήσεις στήριζαν, σὲ δύσκολες στιγμὲς, τὸν κλυδωνιζόμενον ἄνθρωπον, ἐγ-

εἶδαμε τὸ Φῶς. "Εμεινες τόσο λίγο κοντά μας. "Ὅμως μᾶς πρόσφερες τόσα πολλὰ...

Παπᾶς Ὁρθόδοξος δὲν βρέθηκε νὰ τὸν κηδεύσῃ...

Αὐτός, ποὺ 13 χρόνια, κινώντας στὰ 57 του χρόνια, ὥργωσε τὴν καρδιά τῆς Ἀφρικῆς καὶ κατήχησε καὶ βάφτισε καὶ στεφάνωσε καὶ τέλεσε τόσες Λειτουργίες, χωρὶς τὴν παρουσίαν Ὁρθοδόξου Ἱερέως. Χωρὶς Ἱερατικὴ συντροφιά... καὶ στὴν ταφὴν του χωρὶς «Ψαλτήρι», χωρὶς «Εὐχαριστοῦμέν Σοι, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι Σοῦ μόνον τὸ ζῆν ἀθάνατον...».

Καὶ ἄφησε γιὰ μένα, γιὰ σένα, γιὰ ὅλους, τὸ καυτὸ ἐρώτημα:

—Μὰ ἀκόμα νὰ ρθῆ κανεὶς ἐδῶ κάτω; "Ενας; Οὔτε ἓνας;

"Ὅσο γιὰ κείνον: «Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν (Ἱεραπόστολον) καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ...» (Λουκ. 1στ' 22).

Αὐτὸ ἦταν τὸ μακάριο τέλος. «Ναί, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσῃται ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ» ('Απ. 1δ' 13).

καταλείποντας τώρα αυτό τὸ πνευματικὸ ὄπλοστάσιο ἀχρησιμοποίητο στὰ ἀρχεῖα τῆς Ἱστορίας, μοιάζουμε σὰν νὰ ἀφήνουμε τὸ στέρεο ἔδαφος καὶ νὰ ριχνώμαστε στὸ νερὸ ἐκούσιοι ναυαγοί.

Ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς αἰτίες ποὺ ἔχουν συντελεῖσι στὴ ζοφερὴ αὐτὴ ἀποδυνάμωσί μας, καίριο λόγο διαδραματίζει μιὰ βαθειὰ ἀσυνεννοησία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ ὅτι μιὰ κοινωνία ἢ ἓνα ἄτομο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ προσωπικὸ ἦθος δίχως ιδεώδη, εἶναι κοινὸς τόπος. Τὸ νὰ δοθῇ ὁμῶς ἡ ἔμπνευσι, ἡ συνέχεια καὶ ἡ μετάδοσι τῶν ιδεωδῶν αὐτῶν, ἀποτελεῖ ἓνα πρόβλημα καὶ μιὰ δυσκολία, ποὺ ἀκριβῶς σήμερα πρέπει νὰ πάρῃ τὴ λύσι του!

Στὶς τελευταῖες δεκαετίες ὑπάρχει μιὰ ἀγεφύρωτη δυσπιστία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδιαιτέρα μεταξὺ τῶν γενεῶν. Τοῦτο συμβαίνει γιὰτὶ ὁ κόσμος δὲν μιλάει τὴν ἴδια πνευματικὴ γλῶσσα. Καθένας ἀλλιῶς νοιώθει τὴν ἐλευθερία, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἠθικὴν εὐθύνη καὶ τὴν συνέπεια. Ἀκόμη καὶ οἱ Ἐκκλησίες ἀκολουθοῦν διαφορετικοὺς δρόμους ἐπιρροῆς, εὐαγγελισμοῦ, ἐρμηνείας τοῦ θεοῦ λόγου καὶ λατρείας. Μιλοῦν σὲ ἀντιμαχόμενῃ γλῶσσα καὶ δὲν ἐκμεταλλεύονται τὰ πολύτιμα σύγχρονα εὐρήματα γιὰ μιὰ πιὸ ἀποτελεσματικὴ ἀπόδοσι. Ἔτσι, ὅλο καὶ εὐρύνεται τὸ χάσμα μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἔχουν κάποιο οὐσιαστικὸ μήνυμα νὰ φέρουν στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐκείνων ποὺ, ἔχοντας χάσει τὸν ὀρίζοντά τους, περιμένουν νὰ πάρουν κατευθύνσεις καὶ προσανατολισμοὺς γιὰ τὴν πορεία τους.

Ἰδιαιτέρα τοῦτο συμβαίνει ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς καὶ στὶς πηγές τῶν ιδεωδῶν, ὅπως εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ σημερινὴ νεολαία.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔρχεται πρόθυμα σὲ συνεννόησι μαζί τους! Καὶ ὅμως εἶναι γνωστὸ, ὅτι ὅποιος μάθει τὴ γλῶσσα τῶν νέων, ἐκείνος καὶ θὰ τοὺς κερδίσῃ. Αὐτὸς θὰ μπορέτῃ νὰ ζωντανέψῃ στὴν καρδίᾳ καὶ στὸ νοῦ τους ἀρχές καὶ ιδεώδη ποὺ ἐγκληματικὰ ἔχουν ἀτονίσει στοὺς καιροὺς μας.

Διαβάζουμε ἀπὸ τὰ κείμενα τῆς δευτέρας Βατικανῆς Συνόδου. Ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ ἐξετάξῃ ἐπισταμένως τὶς τάσεις τῆς ἐποχῆς μας καὶ νὰ τὶς ἐρμηνεύῃ καὶ καθοδηγῇ σύμφωνα μὲ τὶς προαιώνιες ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου. Ἔτσι πρέπει σήμερα ἡ Ἐκκλησία νὰ διαφωτίσῃ τὸν ἄνθρωπο σὲ μερικὰ βασικὰ ἐρωτήματα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν, ἦτοι στὸ ζήτημα δηλαδὴ τῆς ἐπιγείου ζωῆς, τῆς συμπεριφορᾶς μας κατ' αὐτήν, τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν συνανθρώπων των, καθὼς καὶ στὸ ἐπίμαχο θέμα τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς. Ὅλα αὐτὰ ὅμως πρέπει νὰ δοθοῦν σὲ γλῶσσα καταληπτὴ στὸν κόσμο, δηλαδὴ

ΜΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΚΤΗΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΗ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ*

[φ. 2]. Κύριλλος ἑλέφ Θεοῦ Κωνσταντινου-
πόλεως⁷.

Ἐπειδὴ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ θάνατος ἄδηλος καθέστηκε, φρονήσεως καὶ εὐβουλίας ἄριστον ἔργον νενόμισται παρὰ σοφοῖς καὶ θεοσεβέσιν ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ἀμελῶς ζῶμεν, ἀλλὰ τὸν θάνατον αἰεὶ ποτε διὰ μνήμης ἔχειν, νὰ προνοῶμεν καὶ νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν τελευτὴν ἡμῶν, καὶ νὰ διατάζωμεν ἐκεῖνα, ὅπου θέλομεν νὰ γίνονται μετὰ τὸν θάνατόν μας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινός, ἔτι ζῶν, ὁ Νεκτᾶριος μοναχὸς καὶ Θεοῦ χάριτι τὰς φρένας ὑγιεῖς ἔχων, ἕκαμα τὴν παροῦσαν μου διαθήκην ἰδιοθελῶς καὶ αὐτοπροαιρέτως καὶ θέλω ταύτην μου τὴν διαθήκην νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ νὰ εἶναι στερεὰ καὶ ἀπαρασάλευτος διὰ παντός, ἢ ὁποῖα γέγονε μὲ σκοπὸν διὰ τὴν ὁμήγυριν τῶν συναδελφῶν μου καὶ τέκνων, ὅπου εὐρίσκονται κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν μου μονήν, εἰς τὴν ὁποῖαν συνεκλήθημεν [φ. 2^η] κατ' ἀρχάς, τόσον καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους κατὰ καιρὸν, ὅπου μετὰ ταῦτα ἤθελαν εὐρίσκονται, ὅτι νὰ ποιῶσι δηλαδὴ κατὰ τὴν διαγωγὴν, ὅπου ἐξ ἀρχῆς ἕως τοῦ νῦν διάγωμεν θείῳ ἐλέει καὶ παραγγέλῳ:

Ἐν πρώτοις νὰ γίνονται ἀγρυπνίαι κάθε Κυριακὴν καὶ κάθε

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 136 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

7. Ἡ πατριαρχικὴ ὑπογραφή συνεχίζεται στο τέλος τοῦ κειμένου μὲ τὴν ἐπιβεβαίωση «ὅτι εἰσὶν ἄριστα καὶ θεῖα».

σὲ γλῶσσα σημερινή. Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐξετάσουμε τὸν κόσμον, μέσα στὸν ὁποῖο ζοῦμε, τὶς ἐπιδιώξεις του, τὶς ἐπιθυμίες του καὶ συχνὰ τὰ δραματικὰ χαρακτηριστικά του».

Ἰστέρα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπαραίτητη κατανόησι καὶ τὴν γεφύρωσι μπορεῖ νὰ ἐλπίζη κανεὶς ὅτι οἱ ἀξίες καὶ τὰ ἰδεώδη θὰ συγκινήσουν τὸν κόσμον καὶ τοὺς νέους καὶ θὰ τοὺς ἐμπνεύσουν ἕνα βαθύτερο νόημα γιὰ τὴ ζωὴ. Θὰ τοὺς φέρουν πρὸς κοντὰ στὸ βασίλειον τῶν ἀξιῶν καὶ πραγματικὰ ὁ κόσμος θὰ ξαναγυρῆσει μέσα σ' ἕνα κλῆμα πνευματικῆς ὁμορφιάς καὶ ἠθικῆς εὐφορίας.

δεσποτικὴν καὶ θεομητορικὴν ἑορτὴν καὶ κάθε ἀγίου μνήμην, ὁποῦ ἔχει τὸ μνηαῖον ἀναγνώσματα, λιτὴν καὶ Εὐαγγέλιον· καὶ νὰ ποιῆτε τὴν ἀγρυπνίαν ὥρας δέκα, καὶ ταῖς καθημεριναῖς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου ὥραις τέσσαρες· καὶ νὰ ποιῆτε ἀνάγνωσας τέσσαρες καθὼς διαλαμβάνει καὶ τὸ τυπικόν· καὶ εἰς τὴν τράπεζαν καθ' ἑκάστην νὰ γίνεται ἀνάγνωσις.

Καὶ πρὸ πάντων νὰ ἔχετε τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην, διότι χωρὶς αὐτὴν, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, «ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων νὰ λαλῆ τινὰς καὶ νὰ μετατοπίζη βουνὰ καὶ νὰ παραδοθῆ τὸ σῶμα του εἰς μυρίους θανάτους, οὐδὲν ὠφελεῖται».

Ἦσαυτως καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅτι «πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται», ἀγκαλὰ καὶ νὰ εἶχεν ὁ φαρισαῖος ὄλας τὰς ἀρετὰς καὶ ἔστοντας νὰ κατακρίνη τὸν τελῶνην, ὑπερηφανευόμενος ἔχασεν ὅλον τὸν καρπὸν τῶν ἀρετῶν του.

Τὴν ἐλεημοσύνην νὰ ἐπιμελήσθε ὅσον τὸ δυνατόν πρὸς τοὺς δεομένους καὶ δὲν θέλει σᾶς κλείσει ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τὴν θύραν τοῦ παραδείσου, διότι αὐτὸς ὁ Σωτὴρ λέγει εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ εὐαγγέλιον «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐμοὶ ἐποιήσατε». Καὶ πάλιν «ἐκατονταπλασίονα λήψετε καὶ ζῶην αἰώνιον κληρονομήσετε». [φ. 3]. Νὰ μὴν θησαυρίζετε περισσότερον ἀπὸ τὴν χρείαν σας, ἐπειδὴ πάλιν αὐτὸς ὁ Κύριος ὀρίζει «μὴ μεριμνήσητε ἐπὶ τὴν αὔριον ἢ τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε· ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»· καὶ πάλιν ἐν τῷ Λευϊτικῷ λέγει «ἐὰν τοῖς προστάγμασί μου πορευέσθε καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξητε φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλησμονὴν καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ὑμῶν καὶ ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς καὶ εὐλογήσω ὑμᾶς» καὶ τὰ ἐξῆς.

Τοὺς ἀσθενεῖς νὰ ἐπισκέπτεσθε μετὰ χαρᾶς, διότι λέγει ὁ Κύριος «ἀσθενὴς ἦμην καὶ ἐπισκέψασθέ με».

Τὴν μακαρίαν ὑπακοὴν νὰ ἔχετε εἰς τὸν προεστῶτα σὰν καὶ πρὸς ἀλλήλους, διότι καὶ αὐτὸ λέγει ὁ Κύριος «καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχὶ νὰ ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με». Καὶ ὁ μέγας Ἀντώνιος λέγει «ἡ ὑπακοὴ μετ' ἐγκρατείας ὑποτάσσει τὰ θηρία διότι, ὅστις εἶναι εἰς κοινόβιον, ἂν καὶ νὰ ἔχη ὄλας τὰς ἀρετὰς χωρὶς τὴν φιλόχριστον ὑπακοὴν ὄλους τοὺς κόπους του ἀπώλεσεν». Διότι οὐ μόνον ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς κλίμακος ἐπαινεῖ τὴν ὑπακοὴν, ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καθὼς ἄνωτέρω. Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγουσιν ὅτι ὁ Κύριος, ὅταν ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἐδιάλε-

ξεν τὴν ἐρημιτικὴν ζωὴν καὶ στηλιτικὴν, ἀλλὰ τὸν ὄρον καὶ κανόνας τῆς μακαρίας ὑπακοῆς καὶ σχεδὸν ὅλος ὁ σύλλογος τῶν ἁγίων πατέρων.

[φ. 3^ν] Νὰ μὴ τολμήσῃ τινὰς νὰ ἀλλάξῃ τὴν διαταγὴν ὅπου παρελάβετε ἀπὸ ἐμὲ τὸν εὐτελεῖ καὶ χαλάσῃ τὸ κοινόβιον μᾶλλον ὅπου εἶναι νενομοθετημένον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου καὶ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων πατέρων, καὶ νὰ μὴν ἰδιοποιῇ τινὰς κανένα πρᾶγμα χωριστά του μήτε ἱμάτιον μήτε ὑποδήματα, καὶ καθὼς λέγει ὁ πατὴρ ἡμῶν Μέγας Βασίλειος, ὅτι «ὁ ἔχων ἐν κοινοβίῳ πρᾶγμα τι ἀμετάδωτον ἀλλότριον ἑαυτὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐποίησε καὶ ἔσται ἀκοινώτητος ἔχων καὶ τὴν μερίδα αὐτοῦ μετὰ τοῦ λεπρωθέντος Γιεζῆ καὶ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα». καὶ νὰ μὴν ἐξουσιάζῃ τινὰς πρᾶγμα χωριστὸν μέχρι τῆς ραφίδος, καθὼς λέγει ὁ πατὴρ ἡμῶν Θεόδωρος εἰς τὴν διαθήκην του, ἀλλὰ νὰ εἶναι τὰ πάντα κοινά. Λέγει καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, εἴ τινος χρειάζεται τι, νὰ τὸ ζητῇ τοῦ καθηγουμένου καὶ αὐτὸς νὰ τὸν δίδῃ ἀπὸ τὰ κοινὰ κᾶντε φόρεμα κᾶντε ὑποδήματα καὶ ἀπλῶς εἴ τι καὶ ἀνχρειασθῇ. Εἰ δὲ καὶ τολμήσῃ τινὰς νὰ χαλάσῃ τινὰς τὴν τάξιν τοῦ κοινοβίου καὶ νὰ ἔχῃ χωριστὸν πρᾶγμα ἢ πολὺ ἢ ὀλίγον ἀμετάδωτον, εὐθὺς νὰ τὸν διώχνουν ἀπὸ τὸ μοναστήριον, καθ' ὃ ἀνυπότακτον ὡς ψωριάρικον πρόβατον, διὰ νὰ μὴν μολυνθῶσιν καὶ τὰ ἄλλα καθὼς διορίζει ὁ ἅγιος Διονύσιος, διότι δὲν εἶναι ἄλλη ἁμαρτία ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν χειρότερη. Καὶ ὅποιος κοινοβιάτης ἔχει ἀργύρια ἢ φορέματα ἐδῶ δὲν ἀξιῶνεται τῆς οὐρανίου βασιλείας.

Τὰ ἀσκητικὰ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου νὰ ἀναγινώσκειτε..

(Συνεχίζεται)

ΑΓΑΜ. ΤΣΕΛΙΚΑΣ.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΑΓΓΕΛΟΙ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ

ΤΗΣ Θ. ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΑΝ*

Ἡ δρόσος τοῦ Γεδεών. Ὁ Γεδεών ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτῆς καὶ ἀπελευθερωτῆς τοῦ Ἰσραήλ, διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ. Διὰ νὰ πεισθῇ ὁ λαὸς περὶ τῆς ἐκλογῆς του, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸ σημεῖον κατὰ τὴν νύκτα (ἀνὰ πέση δρόσος εἰς τὸν Πόκον (= σωρὸν ἀκατεργάστου) ἐρίου ἐν τῷ ἄλῳνι καὶ πέριξ αὐτοῦ νὰ μείνῃ ξηρασία) (Κριτ. στ' 36, 37). Τὸ θαῦμα ἐγένεε. Κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν καὶ τοὺς Πατέρας ὁ πόκος τοῦ ἐρίου ἦτο σύμβολον τῆς Θεοτόκου, ἡ δὲ δρόσος τοῦ Μεσσίου Χριστοῦ, διότι ὡς ἡ δρόσος κατέρχεται ἀθορύβως, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἀθορύβως⁶².

Ὁ ἀχειρόμητος λίθος τοῦ Δαβὶδ (Β' 34). Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς εἶδεν ἐν ἐνυπνίῳ «ὅτι ἀπεσχίσθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα» (Δαβὶδ β' 1-34). Ὁ λίθος κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν, ὁ ἄνευ χειρῶν τμηθεὶς, εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ ἄνευ ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς Παρθένου, ὡς ἄνθρωπος τεχθεὶς⁶³. Φωνάζει, λοιπὸν, δυνατὰ ὁ ὕμνος· «Λαοί, ἡ τοῦ Ἰεσσαὶ ράβδος ἐβλάστησεν ἄρτι, ὁ λίθος ἐκ τοῦ ὄρους ἀπετμήθη, ἡ τοῦ Γεδεών (δρόσος) ἐν γῆ ἔρρῦη, κράξωμεν, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ Χριστὸς παραγίνεται»⁶⁴.

Δαβὶδ. Ὁ Δαβὶδ λέγει· «εἶπεν ὁ Κύριος (ὁ Θεὸς πατὴρ) εἰς τὸν Κύριόν μου (τὸν Μεσσίαν-Χριστὸν)... ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε» (Ψαλ. ΡΘ' 1,3). Ἀπευθύνεται λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Ὑμνογράφος καὶ λέγει· «Ἀνάλαβε προφητὰ Δαβὶδ ψαλτήριον καὶ μελώδει... Ἐκ τῆς Παρθένου γεγέννηται (Ἡσαίου ζ' 14) πρὸ Ἑωσφόρου ἐκ γαστρὸς ... Κύριος τῆς δόξης

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 126 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

62. Αἴνων τρ. 1ον 22 Δ/βρίου.

Ἰδιῶς Θεοτοκίον α' ᾠδῆς τριαδ. κανόνος πλ. α' ἤχου.

63. Εἰρμὲ θ' ᾠδ. Κυρ. δ' ἤχου ἐν Παρακλητικῇ.

64. Αἴνων τρ. 1ον 22 Δ/βρ. Καὶ νῦν Αἴνων ἐν. ἀν.

Χριστός ὁ Θεός»⁶⁵. Καὶ συγχρόνως «σκίρτησον Δαβίδ ἐξ ὄσφύος σου Χριστός γάρ», ἐννοεῖται προέρχεται (Ψαλ. ρλα' 11) ἐξ ὄσφύος τ.ἑ. ἐκ τῶν σπλάγχχνων σου⁶⁶.

Τὴν ρῆσιν «ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου» (Δαβίδ) ἢ Ὑμνογραφία μετατρέπει «ἐξ ὄσφύος σου» ἢ «ἐκ παστοῦ Δαβίδ» ὡς «μητρῶας νηδύος» μέλλοντα προελθεῖν τὸν Χριστὸν (συμφίον) καὶ προτρέπει νὰ ὑμνήσωμεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἰακώβου⁶⁷.

Ἦ σ α ῖ α ς. Εἰς τὸν Θεολόγον προφήτην Ἡσαΐαν ἀπευθυνομένη ἢ ὑπ' ὄψιν Ὑμνογραφία «Θεηγόρε Ἡσαΐα», λέγει, «ἀγάλλου καὶ χόρευε βλέπων τὰ σεπτὰ σου κηρύγματα» (Ἡσαΐου ζ' 14) ἐκπληρωθέντα⁶⁸. Καὶ εἰς ἕτερον ὕμνον ὁ Ἡσαΐας προσκαλεῖται νὰ ἐπαναλάβῃ «ἐμφανῶς ἰδοὺ ἐν γαστρὶ ἕξει ἄνευ ἀνδρὸς Παρθένος καὶ ἀσπόρως Πλαστουργὸν καὶ δεσπόζοντα πάντων τῶν αἰώνων», ἐρμηνεύων τὸ πρωτότυπον⁶⁹. «Ἔτερος ὕμνος παρακινεῖ τὸν Ἡσαΐαν «Ἡσαΐα χόρευε, προφήτευσον τῇ Κόρῃ» καὶ τί; «Ἡ καιομένη βάτος δὲν καταφλέγεται τῇ αἴγλῃ τῆς Θεότητος» (Ἐξόδου γ' 3) κατὰ ἀναχρονισμόν. «Ἔτερος ὕμνος ἀποκαλεῖ τὸν Ἡσαΐαν «Θεοπτικώτατον».

Π α τ ρ ι ἄ ρ χ α ι, Π ρ ο φ ῆ τ α ι, Δ ῖ κ α ι ο ι. Εἰς Ἀβραάμ καὶ πάντας τοὺς Πατριάρχας «ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἐνευλογηθήσονται πάντα τὰ Ἔθνη» (Γεν. ιβ' 3, ιη' 18 κβ' 18, κστ' 4, κη' 13), «σπέρμα δὲ Ἀβραάμ ὁ Χριστός», ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος (Γαλ. γ' 8,16).

Περίφημος δὲ εἶναι ἡ προφητεία τοῦ Μωϋσέως περὶ τοῦ μεγαλοπροφήτου (Δευτ. ιη' 15,18), διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους «εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε» (Ἰωάν. ε' 46). «Ὁ δὲ Ἀβραάμ ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν» (Ἰωάν. η' 56).

«Οἱ προφῆται πάντες καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν» περὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶπεν ὁ ἴδιος (Ματθ. ια' 13, Λουκᾶ ιστ' 16, κδ' 25,27,32,44 κ.ά.) «ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι», κατὰ τὸν ἀπ. Πέτρον (Β' Πέτρ. 21).

65. Τρ. 3ον, α' καν. δ' ὡδ. 20 Δ/βρίου.

Τρ. 2ον, α' καν. θ' ὡδ. 21 Δ/βρίου.

Τρ. 5ον, β' καν., α' ὡδ. Κυρ. μετὰ τὴν τοῦ Χρ. γέννησιν.

66. Καὶ νῦν αἶνων 22 Δ/βρίου.

Τρ. 5ον β' καν. γ' ὡδῆς Κυρ. μετὰ τὴν Χρ. γέννησιν.

Ἀπόστ. 2ον ἐσπ. 28 Δ/βρίου.

Ἀπόστ. 2ον αἶνων 30 Δ/βρίου.

68. Τρ. 3ον α' καν. δ' ὡδ. 21 Δ/βρίου.

69. Ἀπόστ. τρ. 3ον αἶνων 30 Δ/βρίου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

257. Προκειμένου ὁ ἱερεὺς νὰ τελέσῃ Προηγιασμένην, πρέπει προηγουμένως νὰ ἀναγνώσῃ τὸν κανόνα τῆς θείας μεταλήψεως, ὡς κατὰ τὰς ἄλλας λειτουργίας; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Κ. Ματσιούλα).

Ὁ κανὼν τῆς θείας μεταλήψεως, καθὼς καὶ ὅλη ἡ προπαρασκευαστικὴ πρὸ τῆς θείας μεταλήψεως καὶ ἡ εὐχαριστήριος μετὰ ἀπὸ αὐτὴν ἀκολουθία, δὲν συνδέονται πρὸς τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἢ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἀλλὰ πρὸς τὴν θείαν κοινωνίαν. Ἐπομένως, εἴτε κοινωνεῖ ὁ πιστὸς κατὰ μία ἀπὸ τὶς ὡς ἄνω λειτουργίας, εἴτε κατὰ τὴν Προηγιασμένην, εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτῆς κατ' οἶκον, ὡς ἀσθενής, ὀφείλει, ἂν δύναται, νὰ προπαρασκευασθῇ γιὰ τὴν θείαν μεταλήψιν καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς εἰδικῆς αὐτῆς ἀκολουθίας.

Στὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων ὑπάρχουν ἐνσωματωμένες σ' αὐτὴν προπαρασκευαστικὰ καὶ εὐχαριστήριες μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν εὐχὰς καὶ προβλέπεται ἀπὸ τὶς σχετικὰς τυπικὰς διατάξεις νὰ λέγονται πρὸ καὶ μετὰ τὴν θείαν μεταλήψιν καὶ οἱ κατ' ἔθος λεγόμενες μεταγενέστερες εὐχὰς καὶ τὰ τροπάρια. Ἀπὸ τοῦ μελισμοῦ τοῦ ἁγίου ἄρτου καὶ ἐξῆς λέγονται ὅλα «ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργίᾳ». Αὐτὰ τὰ γράφομε, γιὰ νὰ δειχθῇ ἀπὸ τὴν λειτουργικὴν πράξιν, ὅτι ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν θείαν κοι-

Καὶ προσέθηκεν ὁ Κύριος· «πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπέθυμῆσαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὔτε εἶδον καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε (οἱ μαθηταὶ μου) καὶ οὐκ ἤκουσαν» (Ματθ. ιγ' 17).

Αἱ ἐπαγγελίαι, αἱ προφητεῖαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῶν πρὸ νόμου ἐξεπληρώθησαν, ἱκανοποιήθησαν, «προφῆται, Πατριάρχαι» λοιπὸν φωνάζει ἡ Ὑμνογραφία, ἀγάλλεσθε, σκιρτήσατε σὺν τοῖς δικαίοις ἅπασιν, ὁ Ἰησοῦς, ἡ λύτρωσις, ὁ φωτισμὸς, ἡ ζωὴ, ἡ σωτηρία τίκτεται»⁷⁰.

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΑΚΙΣ

70. Τρ. 1ον α' καν. θ' ὁδ. 20 Δ/βρίου.
Αἰῶνων τρ. 3ον 20 Δ/βρίου.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΟ ΦΡΟΝΗΜΑ

Διαβάζουμε στὸ «Γερωντικό»: Ρώτησε κάποτε ὁ ἀββάς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς τοὺς μοναχοὺς: «Ποιὸς πούλησε τὸν Ἰωσήφ;» Καὶ ἓνας τους ἀποκρίθηκε: «Οἱ ἀδελφοί του». Τοῦ λέγει ὁ γέρον: «Ἦχι, ἀλλὰ ἡ ταπεινώσή του τὸν πούλησε. Γιατί μπορούσε νὰ πῆ ὅτι ἦταν ἀδελφὸς ἐκείνων καὶ νὰ ἀντιλέξη. Ἀλλὰ, σιωπώντας ἀπὸ ταπεινώση, πούλησε τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη τὸν ἀνέδειξε ἄρχοντα στὴν Αἴγυπτο».

Αὐτὴ ἡ πατερικὴ ἐρμηνεῖα ἐξαίρει μιὰ μεγάλη καὶ βαθειὰ ἀλήθεια: Ὅτι ἡ πραγματικὴ ταπεινοφροσύνη ἐμπνέει τὴ μὴ ἀντίστασι στὸ κακὸ, ὅταν εἶναι νὰ τὸ πάθουμε οἱ ἴδιοι. Μὴν ἔχοντας τὴν παραμικρὴ ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό μας, τὸ δείχνουμε στὰ πράγματα. Εἶναι εὐκόλο νὰ λέγη κανεὶς, ὅτι δὲν ὑπολήπτεται τὸν ἑαυτό του. Εὐκόλο ἀκόμη καὶ νὰ τὸ αἰσθάνεται. Ἀλλὰ ἡ ἀπόδειξη τοῦ κατὰ πόσο εἶναι γνήσιο τὸ ταπεινὸ του φρόνημα. μονάχα ἀπὸ τὴν πράξη φαίνεται. Οἱ «πτωχοὶ τῷ πνεύματι» καὶ μονάχα αὐτοὶ μποροῦν νὰ ἐφαρμόζουν τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ λέγει ὅτι, ὅταν μᾶς ραπίζουν στὴ μιὰ σιαγόνα, πρέπει νὰ στρέφουμε καὶ τὴν ἄλλη.

Ἡ ταπεινοφροσύνη ἀμείβεται συχνὰ στὸ τέλος ἀπὸ τὸν Θεὸ κατὰ τρόπο φανερὸ σὲ ὄλους. Ἀλλὰ, πάντοτε, ἔχει τὰ βραβεῖα τῆς ἡδῆ ὅταν ἀσκεῖται. Μέσα τῆς. Εἶναι ἡ γλυκιά καὶ ἀνεκλάλητη ἐκείνη βεβαιότης τῆς ψυχῆς, ὅτι βρισκόμαστε στὸν

νωνία κατὰ τὴν Προηγιασμένη εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν προετοιμασία, καὶ ἔγινε κατὰ τὴν θεία λειτουργία ποὺ καθηγιασθησαν τὰ τίμια δῶρα. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴ ἐπικαλεσθῆ κανεὶς τὴν δικαιολογία, ὅτι ἅπαξ καὶ ἐλέχθησαν ἐκεῖ, παρέλκει ἡ ἐπανάληψις των καὶ κατὰ τὴν Προηγιασμένη.

Ἔχομε ὅμως καὶ μιὰ μαρτυρία ἀπὸ τὸν κώδικα Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 758 τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ποὺ λεπτομερῶς περιγράφει τὴν διάταξι τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Ἐκεῖ ρητῶς μαρτυρεῖται, ὅτι ὁ ἱερεὺς πρὸ τῆς τελέσεως τῆς θείας λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἔλεγε «τὰς εὐχὰς τῆς ἀγίας μεταλήψεως μετὰ καταλύξεως». Ἡ ἀκολουθία τῆς μεταλήψεως ἐνσωματώνεται μάλιστα, κατὰ τὴν διάταξι τοῦ κώδικος αὐτοῦ, στὴν ὅλη ἀκολουθία τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ προβλέπεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς μετὰ τὴν ἀπόλυσι τῆς Θ' ὥρας καὶ πρὶν ἀκόμη λάβει «καίριον» ὁ ἱερεὺς γιὰ τὴν τέλεσι τῆς Προηγιασμένης.

ταπεινὸ δρόμο τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ Χριστοῦ, πού εἶπε ὅτι εἶναι «ταπεινὸς στὴν καρδιά». Καμμιὰ ἀρετὴ δὲν παρέχει τὴν αἴσθησι τῆς θείας Χάρης, ὅπως καὶ ὅσο ἡ ταπεινοφροσύνη. Καὶ καμμιὰ δὲν εἶναι τόσο ἐνωμένη μὲ τὴν κορυφαία ἀρετὴ, τὴν ἀγάπη. Ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος εἶναι πάντα πρόθυμος νὰ ὑποστῇ ὅ,τιδήποτε γιὰ χάρι τῶν ἀδελφῶν του. Δὲν ἀποβλέπει στὸ συμφέρον του τὸ ὑλικό, δὲν ἐξυπηρετεῖ τὸ ἐγὼ του. Ἄλλὰ ὑποχωρεῖ σὲ ὅλα, προκειμένου νὰ τιμηθοῦν, νὰ ὠφεληθοῦν, νὰ χαροῦν οἱ ἄλλοι. «Οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ», καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος ὑμῶντας τὴν ἀγάπη.

Εἶναι νὰ ἀπορῆ κανεὶς πῶς ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία κατορθώνει νὰ ἀπεμπολῇ αὐτὸ τὸ μακάριο αἶσθημα, παραδίνοντας τὴν καρδιά μας στὰ φθαρτὰ ὑλικά ἀγαθὰ, πού τόση πίκρα στοιχίζουν.

Στὴν ἀρχαία πατερικὴ γραμματεία ὑπάρχει ἕνας καίριος χαρακτηρισμὸς τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου: «Σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ ποτὲ δὲν προτίμησε τὴν ἱκανοποίησι τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἀπὸ τὴν ὠφέλεια τῶν ἄλλων». Νὰ ἕνα ἀπαράμιλλο ἐπίγραμμα, πού ἰσχύει γιὰ τὸν βίο κάθε ἀγίου ἀνθρώπου. Τί ἄλλο εἶναι ὁ ἀληθινὸς χριστιανός; Σὲ τί ἄλλο μπορεῖ νὰ συνοψισθῇ ὅ,τι σκέπτεται, αἰσθάνεται καὶ πράττει μιὰ ἀναγεννημένη ψυχὴ; Ἀξίζει κάθε κόπος, κάθε θυσία, γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς ἐκεῖ.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτὸ, χρειάζεται ἡ θεία Χάρη. Καὶ βέβαια ἔχει τὴ σημασία της ἡ δικὴ μας προαίρεσι. Ἄλλὰ, χωρὶς τὴ θεία Χάρη, ποὶς μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὴν καρδιά τοῦ Ἐθαγγελίου; Ποὶς μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν «καλὴ ἀλλοίωσι»; Κάθε ἀγία ψυχὴ εἶναι ἕνα θαῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς τὴν ἔχει ὑψώσει, τὴν ἔχει μεταβάλει, μεταμορφώσει. Τὴν ἀγαπᾷ καὶ θέλει νὰ τὴ δοξάσῃ. Γι' αὐτὴν ἔχυσε τὸ αἷμα τοῦ στὸν Σταυρό. Γι' αὐτὴν ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἀνελήφθη στοὺς οὐρανούς, ὁδοποιώντας της τὴ θέωσι.

Ἄν λοιπὸν θλίβεσαι μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ νικήσῃς τὸν «παλαιὸ ἄνθρωπο», πού φέρεις μέσα σου, «ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου». «Οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ». Τὸ βεβαιώνει αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος πού ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερο ἀνάστημα τῆς θείας Χάρης, ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ, ὁ πολὺς Παῦλος. Ποὶς ἄλλος ἀγωνίσθηκε ὅπως ἐκεῖνος στὸν στίβο τῶν ἀρετῶν; Ποὶς τοῦ εἶναι ἐφάμιλλος; Καὶ ὁμως. Ὅλα του τὰ κατορθώματα τὰ ἀνήγαγε καὶ τὰ ἀπέδωσε στὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου. Μὲ τὴ Χάρη τοῦ Κυρίου —τονίζει— εἶμαι ὅ,τι εἶμαι.

Νὰ λοιπὸν ἡ μόνη λύσι στὸ πρόβλημά μας. Ἡ ἐγκατάλει-

ψη στο ἔλεος τοῦ Κυρίου. Ἄν ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι τὸ ὠμέ-
γα τῆς ἀγιότητος, εἶναι καὶ τὸ ἄλφα. Μ' αὐτὴν ἀποκορυφώνεται
ἡ ἀγιότης, ἀλλὰ καὶ μ' αὐτὴν ἀρχίζει.

«Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ
δεξιὰ σου». Αὐτὸ μπορεῖς νὰ τὸ πῆς στὸν Χριστὸ μὲ ὅλη σου
τὴν καρδιά; Μπορεῖς νὰ κάνης ὅ,τι κάνει τὸ μικρὸ παιδάκι,
ποῦ πιάνεται ἀπὸ τὸ φουστάνι τῆς μητέρας του; Ὅπως ἡ μητέρα
πιάνει τὸ παιδάκι της ἀπὸ τὸ χέρι, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς πιάνει καὶ τὴν
νήπια ψυχὴ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν ὀδηγεῖ στὴν ἀληθινὴ ζωὴ.
Σὲ ποιὸν ἄλλο —λέγει ὁ ἴδιος— θὰ ἐπιβλέψω μὲ ἐνδιαφέρον
παρὰ στὸν ταπεινὸ;

Χριστιανικὸς βίος σημαίνει βέβαια ἀγών, θλίψεις, δάκρυα
καὶ αἷμα. Ἀλλὰ ὅλα αὐτά, ποῦ τιμοῦν τόσο τὴν προαίρεσὴ μας,
δὲν εἶναι τίποτε χωρὶς τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Θὰ μπορούσε νὰ πῆ
κανεὶς ὅτι καὶ ἡ ἴδια μας ἡ ἀγαθὴ προαίρεση, ἐκείνης εἶναι
ἀποτέλεσμα. Εἶχε μεγάλο δίκιο ὁ μέγας Πασκάλ, ὅταν παρου-
σίαζε τὸν Χριστὸ νὰ λέγῃ στὴν ψυχὴ: Τὸ ὅτι μὲ ἀποζήτησες,
σημαίνει ὅτι μὲ βρῆκες.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Κλή-
μεντος Ρώμης Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Κορινθίους, Ἐπίμετρον.— **Ἐπίκαιρα**.—
Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ν.
Κοπέρνικος.— **Πρὸς Μοναχοὺς καὶ Μοναχάς**.— **Ἀρχ. Χ. Παρασκευαΐδου**,
Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα.— **Ἰ. Κωνσταντινίδου**, Πῶς
ὑμνήσαν τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων οἱ πνευματικοὶ ἐργάται τοῦ ὑπο-
δούλου Ἑλληνισμοῦ.— **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά. Λαϊκός,
μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.— **Πρεσβ. Φ. Φάρου**, Ἡ ποιμαντικὴ ἐπίσκε-
ψις.— **Ἀρχιμ. Τιμοθ. Τριβιζᾶ**, Τί εἶναι Ἑκκλησία.— **Ἱερ. Θ. Θεοδωρί-
δου**, Παΐσιος Β', Ἀρχ/πος Καισαρείας Καππαδοκίας.— **Πρ. Κ. Α.**,
† Ἀρχιμ. Χρυσ. Παπασαραντόπουλος.— **Δημήτρη Φερούση**, Ἡ γλῶσσα
τῶν νέων.— **Ἄγαμ. Τσελίκα**, Μία μοναστηριακὴ κτητορικὴ διαθήκη ἀπὸ
τὴν Μονὴ ἁγ. Πάντων Πατρῶν.— **Ν. Παπαμιχαλάκι**, Ἄγγελοι καὶ ἄν-
θρωποι πρὸ τοῦ Μυστηρίου τῆς θ. ἐνανθρωπήσεως κατὰ τὴν Ὑμνογρα-
φίαν.— **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—
Βασ. Μουστάκη, Ἀγάπη καὶ ταπεινὸ φρόνημα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι 140.